

**РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ІВЕНТ-ІНДУСТРІЙ, КУЛЬТУРОЛОГІЇ
ТА МУЗЕЄЗНАВСТВА**

Кваліфікаційна робота другого (магістерського)
ступеня вищої освіти

**ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ЗАКЛАДІВ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ СФЕРИ
В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ (НА ПРИКЛАДІ КЗ «РІВНЕНСЬКА
ОБЛАСНА ФІЛАРМОНІЯ») РОР**

Галузь знань – 02 «Культура і мистецтво»

Спеціальність – 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності»

Виконав:

Дмитро ДАВИДЧУК – здобувач вищої освіти
другого освітнього ступеня «Магістр»

Науковий керівник:

доктор культурології, професор, професор кафедри
івент-індустрій, культурології та музеєзнавства

Сергій ВИТКАЛОВ

Рецензент: директор КЗ «Рівненська обласна філармонія» РОР

Елеонора СТЕЦЕНКО

Рівне – 2024

З М І С Т

ВСТУП	3
РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗУМІННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ СФЕРИ В СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ	15
1.1.Поняття соціокультурної сфери та її значення у суспільстві.....	15
1.2.Основні функції та завдання закладів соціокультурної сфери.....	30
1.3.Особливості роботи соціокультурних закладів в умовах війни.....	39
Висновки до розділу І.....	48
РОЗДІЛ ІІ. ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КЗ «РІВНЕНСЬКА ОБЛАСНА ФІЛАРМОНІЯ» В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ 2022 – 2023 РОКІВ	49
2.1. Історія та основні етапи розвитку КЗ «Рівненська обласна філармонія.....	49
2.2. Особливості організації діяльності в умовах воєнного стану.....	59
2.3. Фестиваль «Рівненські класичні резиденції» як чинник розширення культурного простору та самоідентифікації	65
Висновки до розділу ІІ.....	71
РОЗДІЛ ІІІ. ОСНОВНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ЗАКЛАДІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ	76
3.1. Стратегії підтримки закладів культури в кризових умовах.....	76
3.2. Виклики щодо розвитку соціокультурної сфери після війни	81
Висновки до розділу ІІІ	87
ВИСНОВКИ	89
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	93

ВСТУП

Війни переформатувала діяльність не лише установ культури і мистецтва, освітніх закладів, але й усього українського соціуму, стимулювавши до пошуку нових форм не лише концертної практики, але й, певною мірою, мобілізуючих її сегментів, позаяк параметри життєдіяльності цього соціуму помітно змінилися. Це стосується й об'єкту нашого вивчення.

Актуальність дослідження роботи закладів соціокультурної сфери, зокрема на прикладі комунального закладу «Рівненська обласна філармонія», у воєнний час визначається рядом факторів, що зумовлюють кардинальні зміни в соціокультурній діяльності, потребами адаптації цих закладів до нових умов, викликаних воєнною ситуацією, та необхідністю забезпечення підтримки населення через культуру. В умовах війни соціокультурні заклади не лише стикаються з суттєвими фінансовими, кадровими та організаційними труднощами, але й несуть особливу відповідальність за збереження і трансляцію культурних цінностей, що має важливе значення для підтримки морального духу та ідентичності суспільства. Збереження культурного простору в умовах воєнних дій відіграє важливу роль у зміцненні громадянської стійкості та патріотизму, особливо в регіонах, що постраждали від військових дій або знаходяться у зоні підвищеної загрози. Дослідження діяльності закладів на прикладі Рівненської обласної філармонії дозволяє розкрити конкретні практики адаптації соціокультурної діяльності в умовах обмежених ресурсів, зміни суспільних настроїв і вимушеної міграції населення. Це дослідження також важливе для розуміння, як культурні заклади можуть сприяти психологічній підтримці та реабілітації населення через організацію концертів, проведення мистецьких заходів і програм для переселенців, а також збереження місцевої культурної спадщини. Особливістю роботи філармонії, як і інших соціокультурних закладів, в умовах війни є

необхідність швидко адаптувати репертуар і заходи до нових викликів. Важливо враховувати психологічний стан глядачів, необхідність створення безпечних умов проведення заходів, що може включати організацію виступів у бомбосховищах або онлайн-форматі. Приклад діяльності Рівненської обласної філармонії також показує, як культурні установи можуть адаптуватися до потреб різних аудиторій, таких як ветерани, волонтери та переселенці, створюючи програми, що мають терапевтичний ефект і сприяють зниженню стресу населення. Вивчення особливостей роботи закладів соціокультурної сфери у воєнний час важливе і для розробки рекомендацій для державних органів влади, оскільки дозволяє краще зрозуміти потреби цих закладів в умовах кризи, обґрунтувати необхідність їх фінансової підтримки та формування нових підходів до збереження культурної спадщини.

Мета дослідження полягає у всебічному аналізі та систематизації досвіду КЗ Рівненської обласної філармонії у забезпеченні діяльності закладів соціокультурної сфери в умовах воєнного часу.

Об'єкт дослідження: діяльність закладів соціокультурної сфери в умовах воєнного часу. **Предмет дослідження:** організаційні особливості, методи адаптації та інноваційні підходи в діяльності Рівненської обласної філармонії, спрямовані на забезпечення доступу до культурних послуг, збереження культурної спадщини та підтримку населення в умовах воєнного стану. **Завдання дослідження** включають:

- Виявити історіографічну та джерельну базу наукового пошуку.
- Вивчити теоретичні засади соціокультурної сфери, зокрема її функції та значення для суспільства, а також специфіку роботи закладів у кризових умовах, таких як воєнний час.
- Дослідити діяльність Рівненської обласної філармонії як приклад адаптації соціокультурного закладу до умов воєнного стану, акцентуючи на організаційних змінах, нових підходах до культурних заходів і соціальної підтримки населення.

- Виявити ключові виклики, з якими стикаються соціокультурні заклади під час війни, і визначити перспективи та можливості їх подальшого розвитку після завершення воєнного конфлікту.
- З'ясувати найбільш ефективні напрями культурної діяльності закладу у час війни та поглянути на них крізь призму історичної ретроспективи.
- Розробити практичні рекомендації для підвищення ефективності діяльності соціокультурних закладів в умовах криз і забезпечення їхнього внеску у підтримку морального та культурного духу населення.

Методологія дослідження спирається на застосування кількох ключових методів, які забезпечують глибоке та системне розуміння особливостей функціонування соціокультурних закладів у воєнний час, зокрема на прикладі діяльності Рівненської обласної філармонії. Основу методологічного підходу становить *метод аналізу та синтезу*, що дозволяє розкласти складне явище на окремі елементи, вивчити їх та синтезувати загальне розуміння особливостей соціокультурної діяльності в умовах кризи. Аналіз дозволяє детально розглянути кожен аспект роботи філармонії, тоді як синтез об'єднує ці дані у цілісну картину, сприяючи побудові загальних висновків. *Метод порівняння* використовується для зіставлення особливостей діяльності різних соціокультурних закладів у кризові періоди та в умовах воєнного часу, що дає змогу виділити унікальні адаптаційні стратегії філармонії. Цей метод дозволяє виявити як спільні, так і відмінні риси в організації соціокультурних заходів у різних контекстах.

Для формування загальних висновків та побудови концептуальної бази дослідження використовується *метод індукції та дедукції*. Індукція дозволяє вивести загальні закономірності на основі конкретних прикладів діяльності філармонії, а дедукція застосовується для перевірки гіпотез і підтвердження чи спростування попередньо висунутих припущень про особливості соціокультурної діяльності у воєнний час. *Метод узагальнення* дозволяє об'єднати результати, отримані за допомогою

аналізу, синтезу, порівняння, індукції та дедукції, формуючи на цій основі висновки про ефективність соціокультурної діяльності в умовах кризи. Це дає змогу створити концептуальну модель, яка відображає адаптаційні механізми та соціальні функції, що виконуються культурними закладами під час воєнного стану.

Також дослідження спирається на *описовий метод*, який використовується для детального висвітлення історії та основних аспектів роботи Рівненської обласної філармонії. Описовий метод забезпечує чітке та структуроване уявлення про діяльність закладу, включаючи її репертуарні зміни, соціальні ініціативи та організаційні нововведення в умовах війни. Ці методи, поєднані у рамках дослідження, дозволяють глибоко проаналізувати діяльність філармонії та зробити обґрунтовані висновки щодо специфіки соціокультурної сфери у кризових умовах, а також розробити рекомендації для її подальшого розвитку.

Історіографія соціокультурної діяльності в сучасному науковому дискурсі досліджує її роль як інструменту соціальної згуртованості, формування культурної ідентичності та виховання моральних цінностей, особливо в умовах кризових ситуацій. Важливими аспектами є забезпечення культурної самобутності та підтримка соціальної стабільності, що робить цю сферу критично важливою для суспільства в періоди випробувань.

Кочубей Н. В. у навчальному посібнику «Соціокультурна діяльність» [17] акцентує на значенні соціокультурної діяльності як важливого механізму соціалізації особистості, що сприяє формуванню моральних орієнтирів і забезпечує передачу культурних цінностей між поколіннями. Дослідниця наголошує, що соціокультурна сфера виконує функцію збереження та розвитку духовного й культурного потенціалу суспільства. Лещук Г. підкреслює, що соціокультурна діяльність відіграє важливу роль у вихованні особистості та є потужним інструментом соціально-освітнього впливу. Науковиця звертає увагу на те, що культурно-дозвіллієві заходи

сприяють інтеграції різних соціальних груп, забезпечуючи їм можливість для творчого та особистісного розвитку. Шевченко О. О. [42] розглядає соціокультурну сферу як ключовий елемент сталого розвитку, особливо на сільських територіях, де вона сприяє підтримці культурної ідентичності та соціальної єдності. Він акцентує на тому, що соціокультурна сфера є основою для формування екологічної та соціальної свідомості, що є важливим для регіонального розвитку. Бойко О. П. [1] у своїй монографії досліджує вплив соціокультурної сфери на формування життєвих цінностей та соціальної відповідальності. Автор наголошує на необхідності активного використання культури дозвілля для підтримки моральних стандартів та соціального порядку, особливо в умовах сучасних соціальних викликів. Головач Н. М. у дослідженні «Менеджмент культури в контексті соціокультурних перетворень» [4] зазначає, що соціокультурна сфера є одним із важливих інструментів збереження національної культури та соціальної згуртованості. Вона наголошує на значенні ефективного управління у цій сфері для забезпечення стабільного розвитку суспільства. Івановська Н. В., Шульгіна В. Д., Яковлев О. В. [10] розглядають соціокультурне проектування як динамічний процес, який забезпечує розвиток культурного середовища та адаптацію суспільства до змін. Науковці підкреслюють, що соціокультурне проектування сприяє збереженню культурної спадщини та формуванню національної ідентичності. Обух Л. В. досліджує роль менеджменту у сфері музичної культури, зокрема, його вплив на соціокультурний розвиток суспільства [24]. Вона підкреслює, що через ефективне управління культурними проектами можна зберігати та передавати національні цінності наступним поколінням. Малков Д. Ю. акцентує увагу на важливості соціокультурного дозвілля молоді як інструменту соціалізації та розвитку позитивних соціальних навичок [21]. Він підкреслює, що залучення молоді до культурних заходів сприяє формуванню громадянської свідомості та зниженню рівня соціальної напруги. Петінова О. Б., Опанасюк В. В.

аналізують історичні та теоретичні аспекти соціокультурної діяльності, наголошуючи на її функції збереження культурної спадщини та національної ідентичності [27]. Вони підкреслюють значення соціокультурної діяльності як чинника соціальної стабільності та єдності. Ці праці демонструють багатогранність соціокультурної сфери, підкреслюючи її значущість для підтримки соціальної згуртованості, розвитку національної ідентичності та морального виховання у кризові часи. До цього ряду додамо й низку праць регіонального дослідника С. В. Виткалова [2], [3] стосовно виявлення сутності філармонійних заходів, ролі обласної філармонії у культурному обслуговуванні міста, аналізі низки концертних програм, організованих у філармонії та їх культурному ефекті тощо. У цьому ряду автор спирався й на низку різноманітних повідомлень у періодичній пресі з цього приводу.

Джерельна база дослідження охоплює широкий спектр ресурсів, які надають актуальну інформацію про функціонування соціокультурних закладів в умовах воєнного стану, зокрема про діяльність Рівненської обласної філармонії. Основними джерелами виступають офіційні вебсайти, звітні документи державних і культурних організацій, а також матеріали з аналітичних платформ, що висвітлюють питання адаптації культурної сфери до сучасних викликів.

Одним із ключових джерел є офіційний сайт Рівненської обласної філармонії, який містить детальну інформацію про поточні культурні проекти, концертні програми та заходи, спрямовані на підтримку населення під час війни. Цей ресурс надає можливість простежити, як філармонія адаптується до умов воєнного стану, які культурні ініціативи реалізує, а також як реагує на потреби своєї аудиторії у кризовий період. Аналітичні матеріали Українського культурного фонду є ще одним важливим джерелом, що надає інформацію про стратегії адаптації культурних та креативних індустрій до умов війни. Вони містять дані про підтримку закладів культури, розвиток соціокультурних проектів та їхній

вплив на суспільство, допомагаючи зрозуміти механізми забезпечення стійкості соціокультурної сфери під час кризи. Також важливими є матеріали Міністерства культури та інформаційної політики України, зокрема нормативні акти, постанови та методичні рекомендації для закладів культури в умовах війни. Цей ресурс дозволяє зрозуміти, які регульовальні механізми та стандарти безпеки запроваджуються для культурних установ, а також як держава підтримує їхню діяльність у періоди соціальної нестабільності. Платформа VoxUkraine надає аналітичні статті, присвячені ролі культурного фронту під час війни. Ці матеріали розкривають важливість культурної підтримки населення, збереження національної ідентичності та виклики, з якими стикаються соціокультурні заклади в умовах війни, що дозволяє глибше усвідомити соціокультурний контекст діяльності таких установ. Освітні ресурси та аналітичні центри, зокрема Лабораторія законодавчих ініціатив, оприлюднюють дослідження та рекомендації з організації соціокультурної роботи в кризових умовах. Ці матеріали надають корисну інформацію щодо підтримки населення, особливо вразливих груп, а також щодо ефективного управління соціокультурними закладами під час війни. До джерельної бази також входять інформаційні портали «Освіта.UA» та матеріали Українського культурного фонду, які публікують дослідження щодо змін у соціальних послугах, а також аналізують стан культури та креативних індустрій під час війни. Ці матеріали відображають вплив військових дій на соціокультурну сферу, а також пропонують шляхи її розвитку в умовах криз і подальшої відбудови.

Проект Плану відновлення України «Культура та інформаційна політика», розроблений Національною радою з відновлення України, також є важливим джерелом для цього дослідження. Він пропонує стратегії та плани розвитку культурної сфери у післявоєнний період, що дозволяє зрозуміти довгострокові перспективи соціокультурної діяльності у контексті післявоєнної відбудови.

Теоретичне значення дослідження полягає в уточненні та поглибленні наукових уявлень про соціокультурну сферу та її функціонування в умовах воєнного часу. Воно дозволяє розширити теоретичну базу, зокрема, шляхом розуміння специфіки роботи соціокультурних закладів у кризових умовах. Дослідження уточнює роль соціокультурних закладів як інструментів підтримки морального та емоційного стану населення, а також їхньої функції у збереженні національної ідентичності та культурних цінностей.

Практичне значення дослідження полягає у розробці рекомендацій для соціокультурних закладів, що функціонують в умовах воєнного часу або інших кризових ситуацій. Дослідження може бути використане як основа для вдосконалення діяльності таких закладів, включаючи адаптацію їхньої структури, програми та репертуару відповідно до потреб аудиторії під час криз. Рекомендації щодо забезпечення безпеки та емоційної підтримки, а також щодо організації заходів для вразливих груп населення можуть бути корисними для культурних інституцій, органів влди та громадських організацій.

Наукова новизна дослідження полягає в обґрунтуванні нових підходів до організації діяльності соціокультурних закладів у кризових умовах, зокрема під час воєнного стану. Проведено комплексний аналіз адаптаційних механізмів, що використовуються Рівненською обласною філармонією для забезпечення безперервної культурної діяльності та соціальної підтримки населення в умовах обмежених ресурсів і підвищених ризиків. Дослідження розкриває специфіку адаптації культурних програм до потреб різних груп населення, а також аналізує особливості інтеграції безпекових заходів у практику проведення масових заходів, що є інноваційним підходом для соціокультурної сфери. Новизна проявляється у визначенні моделей комунікації між соціокультурними закладами та аудиторією в умовах нестабільності, а також у можливій

розробці методологічних засад для ефективного менеджменту соціокультурної діяльності.

Апробація результатів дослідження здійснювалася у процесі здобуття вищої освіти на спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» у **формі виступів на практичних заняттях** із професійно-орієнтованих дисциплін (2023-2024 рр.), а також у:

- **підготовці кваліфікаційної роботи**, представленої для участі у I-II турах Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт зі спеціальності 034 «Культурологія» (березень, 2024, 38 с., I місце), а також:

- **Давидчук Дмитро** – здобувач ОС «Магістр» спец. 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності», Рівненський державний гуманітарний університет (кафедра івент-індустрій, культурології та музеєзнавства) – Фестиваль «Рівненські класичні резиденції» як форма соціокультурної адаптації до нових суспільних реалій (Полтавський НПУ ім. В.Г.Короленка) 10.04.2024 р.;

- **Давидчук Дмитро** – здобувач ОС «Магістр» спец. 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» РДГУ – «Рівненські класичні резиденції» як фестивальна музична форма в умовах війни. *Молоді музикознавці: XXIII між нар. наук.-практ. конф.*, м. Київ, 29-31 берез. 2024 р.: Програма. Київ: КМАМ ім. Р.М.Глієра, 2024. С.8 [17 с.], (виступ на пленарному засіданні) **а також :**

- **Давидчук Дмитро** – здобувач ОС «Магістр» спец. 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності», РДГУ. *Культурна інфраструктура галузі: експериментальний пошук та результат. Культурологічні дослідження та культурні практики у репрезентаціях молодих науковців: науковий Круглий стіл*, 18 квіт., 2024 р., м. Київ: програма. Київ: НаУ «КМА»-Ін-т культурології НАМ України, 2024. С. 4 [8 с.] (виступ на пленарному засіданні).

- **Давидчук Дмитро** – здобувач ОС «Магістр» спец. 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності», РДГУ – Лідер у системі

установ професійного мистецтва: характеристика фахових компетенцій *Ситуаційний менеджмент і лідерство: теорія, історія, культура та мистецтво управління*. Програма VII Всеукр. наук.-практ. конф. студентів та молодих вчених КНУКІМ (Київ), 9-10. 05. 2024. С 4. [8]

- **Давидчук Дмитро** – здобувач ОС «Магістр» спец. 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності», РДГУ – Фестивальне життя КЗ «Рівненська філармонія» обласної ради у 85 концертному сезоні: особливості інформаційної підтримки в час війни. *Студії з інформаційної науки, соціальних комунікацій та філології в сучасному світі*: міжнар наук-практ конф. Маріуполь (Київ), 24.10.2024 р.: програма. Київ, 2024. С. 15 [38 с.].

- **Давидчук Дмитро** – здобувач ОС «Магістр» спец. 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності», РДГУ – Концертна практика регіону в системі ідеологічних параметрів війни. *Феномен культури постглобалізму: повоєнні світи та культурна демократія*: міжнар. наук.-практ. конф., Маріуполь: МДУ, 27.11.2024: програма. Київ, 2024. С. 24 [82 с.].

- **Давидчук Дмитро** – здобувач ОС «Магістр» спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» РДГУ – Концертні організації регіону і нові практики управління: досвід КЗ «Рівненська обласна філармонія». *Регіональний соціокультурний менеджмент: сучасні виклики і тенденції розвитку*: V всеукр. наук.-практ. конф., м. Львів, 23.11.2023 р.: Програма. Львів : ЛНАМ, 2023. С. 14 [15 с.].

- **Давидчук Дмитро** – здобувач ОС «Магістр» спец. 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності», РДГУ – Установи професійного мистецтва і музейна мережа регіону: пошук точок дотику у сучасних вимірах. *Музей та відродження культурного ландшафту*: II міжнар. Круглий стіл із міжнародною участю, м. Київ: Маріуполь. держ. ун-т, 17.05.2024 р.: програма. Київ, 2024. С. 17 [22 с.].

- **Давидчук Дмитро** – здобувач ОС «Магістр» спец. 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності», РДГУ – Регіональні структури професійного мистецтва в час війни: специфіка управлінського сегмента. *Формування сучасної парадигми менеджмент-освіти у соціокультурній сфері: VIII всеукр. наук-метод. конф.*, 20-21.03.2024 р., м. Київ. Київ: КНУКіМ, 2024. С. 5 [8 с.].

- **Давидчук Дмитро** – здобувач ОС «Магістр» спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності», РДГУ – Менеджмент у регіоні очима здобувача вищої освіти-практика. *Творчий універсалізм у культурі, мистецтві, освіті: ідентифікаційний, комунікаційний, синергетичний виміри: між нар. наук.-практ. інтернет-конф.*, Прикарпатський НУ ім. В.Стефаника, 23-24.05.2024 р. Івано-Франківськ, 2024. С. 12 [24 с.].

- **Давидчук Дмитро** – здобувач ОС «Магістр» спец. 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності», РДГУ – *Культурні індустрії як сегмент організаційної діяльності установ професійного мистецтва: Звітна наукова конф. проф.-виклад. складу, магістрантів, аспірантів та студентів РДГУ. За 2023 р.* Рівне: РДГУ, 2024. С. 103 [113 с.].

- **Давидчук Дмитро** – здобувач ОС «Магістр» спец. 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності», РДГУ – Філармонія як мистецький центр. *Євроінтеграційні процеси в сучасній Україні в час війни: освітній і культурно-мистецький вимір: XX міжнар. наук.-практ. конф.*, м. Рівне, 21-22.11.2024 року. Рівне: А.Брегін, 2024. С. 37 [44 с.]. (Секретар секції № IV).

- **Давидчук Дмитро** – здобувач ОС «Магістр» спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» РДГУ – Установи культури регіону: нові форми культурної діяльності в умовах військового стану. *Феномен культури постглобалізму: контекст військових конфліктів: IV між нар н/п конф.*, 22.11.2023, Маріуполь-Київ: програма. Київ, 2023. С. 15 [24 с.].

- **Давидчук Дмитро** – здобувач ОС «Магістр» спец. 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» РДГУ – Фахова підготовка здобувачів вищої освіти ОС «Магістр» очима молоді. *Філософія*

культурно-мистецької освіти: III всеукр. наук. конф, 28 берез., 2024 р., м. Київ: програма. Київ : КНУКіМ, 2024. С. 12 [26 с.].

- **Давидчук Дмитро** – здобувач ОС «Магістр» спец. 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» РДГУ – *Форми позиціонування філармонії крізь призму між культурного діалогу: Полілог культур: освітній, філологічний, культурологічний аспекти*: міжнар. наук.-практ. конф., м. Чернігів, 18-19 квіт. 2024 р.: програма. Чернігів, 2024. С.34 [40 с.].

- **Давидчук Дмитро** - здобувач ОС «Магістр» спец. 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності», РДГУ. *Фестивальне життя КЗ «Рівненська філармонія» обласної ради у 85 концертному сезоні: особливості інформаційної підтримки в час війни. Програма II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Студії з інформаційної науки, соціальних комунікацій та філології в сучасному світі, 24 жовтня, 2024 р.* програма. МДУ, Маріуполь (м. Київ), С. 24 [31 с.].

- **Давидчук Дмитро** – здобувач ОС «Магістр» спец. 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності», РДГУ. *Філармонія як центр організації концертної практики: досвід міста Рівне. Сучасні соціокультурні процеси: філософсько-аксіологічний дискурс*: V всеукр. наук.-практ. конф., 12 листоп., 2024 р., м. Полтава: програма. Полтава: ПНПУ ім. В.Г.Короленка, 2024. С. 10 [46 с.].

Давидчук Д. – здобувач ОС «Магістр» спец. 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності», РДГУ – *Роль та функціональне призначення закладів соціокультурної сфери в умовах війни: виклики та перспективи в сучасному соціокультурному дискурсі. Актуальні питання культурології: альм. наук. т-ва «Афіна» кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства*. Вип. 24. Рівне: РДГУ, 2024. С. 27-36 [157 с.]

Структура роботи складається із вступу, трьох розділів та підрозділів, списку використаних джерел та літератури, що включає 56 позицій. Загальний обсяг роботи 100 сторінок.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗУМІННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ СФЕРИ В СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ.

1.1. Поняття соціокультурної сфери та її значення у суспільстві.

Соціокультурна сфера є невід'ємною складовою суспільного життя, що охоплює сукупність інституцій, процесів та явищ, спрямованих на задоволення духовних, культурних та соціальних потреб індивідів і спільнот. Вона включає такі галузі, як освіта, культура, мистецтво, охорона здоров'я, соціальний захист та інші аспекти, що формують духовний та інтелектуальний розвиток суспільства. Значення соціокультурної сфери в суспільстві багатогранне, адже вона сприяє формуванню та передачі культурних цінностей, традицій і норм поведінки, забезпечуючи спадкоємність поколінь та збереження національної ідентичності. Соціокультурна сфера відіграє ключову роль у розвитку особистості, надаючи можливості для освіти, творчої самореалізації та соціалізації, а також вона впливає на соціальну згуртованість, сприяючи взаєморозумінню та толерантності між різними соціальними групами. Важливим аспектом є те, що соціокультурна сфера впливає на економічний розвиток, оскільки інвестиції в освіту та культуру підвищують людський капітал, стимулюючи інновації та продуктивність праці. Вона сприяє покращенню якості життя, забезпечуючи доступ до культурних благ та послуг, що підвищує загальний рівень добробуту населення. Соціокультурна сфера є основою для гармонійного розвитку суспільства, забезпечуючи баланс між матеріальними та духовними потребами, сприяючи соціальній стабільності та прогресу.

Соціокультурна сфера відіграє вирішальну роль у формуванні та підтримці культурного та соціального ладу суспільства, забезпечуючи не лише задоволення базових духовних потреб, але й надаючи можливості для самореалізації, соціалізації та передачі культурних цінностей між

поколіннями. В рамках наукового підходу до аналізу цього явища, соціокультурна сфера розглядається як сукупність інституцій, видів діяльності та практик, які забезпечують функціонування культури, соціального виховання, освітніх програм та дозвілля, що є особливо важливим у сучасному світі, де динаміка соціальних змін вимагає від кожного індивіда значного рівня адаптивності та соціальної згуртованості. Згідно з дослідженнями Н. Кочубей, соціокультурна діяльність виступає не лише як засіб дозвілля, а як важливий механізм соціалізації, що дозволяє інтегрувати людину в соціальне середовище. Вона наголошує на тому, що соціокультурна діяльність повинна бути спрямована на формування моральних орієнтирів та культурних цінностей, що в кінцевому підсумку зумовлює підтримку суспільної стабільності та забезпечує поступове оновлення суспільного життя. За словами дослідниці, соціокультурна діяльність включає два основних аспекти – соціальний і культурний, які об'єднуються в єдину систему, що сприяє гармонійному розвитку особистості та формуванню її соціальної відповідальності. [17] Г. Лещук підкреслює, що соціокультурна діяльність повинна розглядатися як педагогічна система, яка регулює процеси соціалізації та виховання через специфічні методи та підходи, орієнтовані на духовний розвиток особистості. Вона наголошує, що значна роль у цьому процесі відводиться формам та методам культурно-дозвілдової діяльності, які сприяють інтеграції індивідів у культурне середовище. Лещук зазначає, що соціокультурна діяльність є важливим компонентом соціального виховання, який дозволяє формувати позитивні соціальні установки, сприяє розвитку особистості, а також підтримує суспільну злагоду [49].

Поняття соціокультурної сфери є складним і багатограним. На думку багатьох дослідників, таких як М. Ярошенко, соціокультурну діяльність слід розглядати як комплексний механізм, який виконує комунікативну, рекреаційну та виховну функції. Цей підхід обґрунтовує, що взаємодія культури та соціальних структур дозволяє індивіду не лише

набути необхідних знань, але й сприяє засвоєнню духовних цінностей, розвитку творчого потенціалу та формуванню навичок соціальної взаємодії. М. Ярошенко вказує на те, що соціокультурна діяльність сприяє інтеграції різних груп населення, формуючи тим самим міцну основу для створення соціально орієнтованого суспільства, де кожна особистість має можливість для самовираження і реалізації в різних культурних формах. Соціокультурна діяльність також має економічне значення. Згідно з дослідженнями О. Мудрика, інвестиції в соціокультурну сферу сприяють розвитку людського капіталу, що в свою чергу стимулює економічний розвиток через підвищення рівня знань, умінь та загального культурного рівня населення. Мудрик вважає, що завдяки формуванню суспільства, орієнтованого на культурні та духовні цінності, соціокультурна діяльність позитивно впливає на всі сфери життя, зокрема й на економіку, створюючи базис для інноваційного розвитку та продуктивності праці. Соціокультурна сфера є важливим фактором гармонійного розвитку суспільства, яка включає педагогічну, культурно-дозвілєву та економічну складові, забезпечуючи духовну єдність суспільства та підтримуючи його соціальну стабільність. Соціокультурна діяльність має комплексний характер і відіграє багатогранну роль у формуванні суспільної злагоди, особистісного розвитку та культурного збагачення, що є особливо актуальним у сучасному світі глобалізації та соціальних трансформацій [2; 49].

Соціокультурна сфера являє собою комплекс соціальних та культурних структур і практик, спрямованих на задоволення культурних, соціальних, освітніх і духовних потреб населення. Вона охоплює як різноманітні культурні установи (театри, музеї, бібліотеки), так і освітні, спортивні, дозвілєві організації, що спільно сприяють розвитку духовного, морального та інтелектуального потенціалу суспільства. У сучасних дослідженнях, зокрема, в роботах О.Шевченка, зазначається, що соціокультурна сфера стає критично важливою для сталого розвитку, оскільки інтегрує економічні, соціальні та екологічні аспекти, формуючи

цілісний підхід до розвитку суспільства. О.Шевченко у своїй статті «Соціокультурна сфера сільських територій у контексті сталого розвитку» підкреслює, що соціокультурна сфера є невід'ємною частиною так званої тріади сталого розвитку — економіка, людина та природа. Науковець відзначає, що стан соціокультурної сфери відображає загальний рівень соціально-економічного добробуту та екологічного стану країни [42; 129]. Він пропонує розглядати соціокультурний розвиток сільських територій як показник сталого розвитку, оскільки саме в таких регіонах можна чітко спостерігати баланс між природними ресурсами, культурними цінностями та економічним зростанням. Аналізуючи соціокультурну сферу, Шевченко наголошує на важливості збереження та розвитку культурних традицій, які є основою для національної ідентичності та формування культурної спадщини. Він також зазначає, що в Україні соціокультурна сфера стикається з низкою викликів, зокрема недостатнім фінансуванням, що значно обмежує доступність культурних і соціальних послуг у сільських районах. Автор стверджує, що для досягнення сталого розвитку держави потрібно звернути увагу на розвиток соціокультурної сфери на місцевому рівні, зокрема, в сільських громадах, які складають значну частину населення України. У концепції сталого розвитку, соціокультурна сфера набуває особливого значення завдяки своїй здатності підтримувати соціальну згуртованість і сприяти соціальній інтеграції. За словами Шевченка, ця сфера виконує роль інтегратора цінностей і соціальних норм, що є важливим для формування громадянського суспільства. На думку дослідника, сталий розвиток можливий лише за умови рівноваги між економічним зростанням, соціальною справедливістю та екологічною стійкістю, і саме соціокультурна сфера виступає ключовим елементом цього балансу [42; 129].

Соціокультурна сфера, на думку Бойко О. П., є ключовим компонентом життєдіяльності суспільства, що не лише задовольняє культурні й соціальні потреби людей, а й виступає своєрідним регулятором

поведінки, цінностей і світоглядів у сучасних умовах «суспільства ризику». Автор вважає, що трансформаційні процеси у світі значно впливають на характер соціокультурної сфери, що обумовлює необхідність глибшого осмислення її значення в житті суспільства. Одним з основних аспектів, який виділяє Бойко, є взаємозв'язок між культурою дозвілля і глобалізаційними процесами, які створюють як нові можливості, так і ризики для соціокультурного розвитку. О. Бойко підкреслює, що дозвілля, будучи частиною соціокультурної сфери, є амбівалентним за своєю сутністю. Воно має потужний потенціал для саморозвитку особистості, збагачення її духовного світу, формування моральних цінностей [1]. Завдяки доступу до культурних благ, людина має змогу брати участь у формуванні культурного спадку, засвоювати традиції та соціальні норми, що сприяє підвищенню її соціальної відповідальності та громадянської свідомості. Проте, як зазначає О. Бойко, у сучасному світі, особливо в умовах глобалізації, дозвілля все частіше набуває ризикових форм: зростання девіантних практик, поширення залежностей та споживацького ставлення до культурних ресурсів свідчать про те, що дозвілля може сприяти і деградації особистості, особливо молоді. Автор вказує на особливості «суспільства ризику», де негативні соціальні прояви значною мірою пов'язані з нестабільністю і швидкою динамікою змін. В таких умовах людина нерідко відчуває невпевненість у майбутньому, а її соціальні орієнтири стають розмитими, що призводить до зростання попиту на прості й часто примітивні форми дозвілля, як-от масові розваги або «швидкі задоволення» [1]. О. Бойко застерігає, що така тенденція веде до стандартизації дозвілля та витіснення культурно-ціннісних аспектів, що можуть посилювати соціальні ризики, а не зменшувати їх. Окремо Бойко аналізує значення соціокультурної сфери у контексті збереження національної ідентичності, зазначаючи, що глобалізація загрожує унікальності локальних культурних традицій. Водночас, за умови грамотної культурної політики, соціокультурна сфера може бути

ефективним засобом захисту культурної самобутності нації. На думку О. Бойко, культурне дозвілля слід розглядати як засіб формування громадської солідарності, а також як інструмент для підтримки культурного різноманіття. Особливо важливо, щоб держава підтримувала розвиток культурної освіти, оскільки вона сприяє вихованню культурної грамотності та розуміння важливості культурної спадщини. Бойко також розглядає роль технологічних інновацій та новітніх інформаційних технологій у трансформації соціокультурної сфери. Зокрема, розвиток цифрових технологій і масова доступність інтернет-ресурсів призвели до змін у сприйнятті дозвілля, зробивши його менш локалізованим та більш індивідуалізованим. Інтернет надає доступ до різноманітних культурних ресурсів, але також уможливорює поверхове споживання культурних продуктів, що знижує їхню цінність та сприяє формуванню «культури миттєвих задоволень». Це, на думку Бойко, є небезпечною тенденцією, оскільки людина починає втрачати здатність до критичного осмислення та глибокого сприйняття культурних явищ. Важливим аспектом є також виховний потенціал соціокультурної сфери, який, за Бойко, має бути орієнтованим на формування моральних орієнтирів і соціальної відповідальності особистості. Дослідниця підкреслює, що дозвілля може бути інструментом для розвитку морально-етичних якостей, але для цього необхідно стимулювати культурні установи до створення програм, що сприяють розвитку критичного мислення, естетичного смаку та громадянської активності [1].

Н. Головач аналізує соціокультурну сферу в контексті сучасних суспільних трансформацій, особливо акцентуючи увагу на управлінні культурою та впливі модернізаційних процесів на сферу культури в Україні. Соціокультурна сфера, за визначенням Н.Головач, є комплексом структур, інституцій та механізмів, спрямованих на забезпечення культурних, соціальних та духовних потреб суспільства [4; 12]. Вона розглядає соціокультурну сферу як важливий чинник, що формує суспільні

цінності, впливає на соціальну згуртованість і сприяє культурному обміну, особливо в умовах глобалізації. Н. Головач підкреслює, що соціокультурна сфера є не лише сукупністю культурних установ, таких як театри, музеї чи бібліотеки, але й охоплює всі процеси, що сприяють формуванню особистості, розвитку її моральних і етичних цінностей, а також здатності взаємодіяти в суспільстві [4; 10]. З точки зору автора, соціокультурна сфера є середовищем, в якому індивід набуває знань про суспільні норми, розвиває свої навички та отримує можливості для культурної ідентифікації та самоактуалізації. Значення соціокультурної сфери для суспільства Наталія Головач розглядає через її багатофункціональність. Вона наголошує, що соціокультурна сфера не тільки сприяє збереженню національної культури та формуванню національної самосвідомості, але й відіграє важливу роль у забезпеченні соціальної стабільності. Соціокультурна сфера дозволяє різним соціальним групам інтегруватися у суспільство, підтримуючи толерантність та взаємоповагу, що є критичним для соціальної згуртованості в умовах зростаючої багатокультурності. Авторка також звертає увагу на роль управління культурою у зміцненні соціокультурної сфери. Вона стверджує, що ефективне управління культурною діяльністю та підтримка культурних ініціатив є необхідними для модернізації соціокультурної сфери, особливо в період, коли культурний сектор України стикається з численними проблемами, такими як недостатнє фінансування та нестача кваліфікованих кадрів. Головач зазначає, що в умовах сучасних трансформаційних процесів необхідна нова модель управління культурою, яка забезпечить стійкий розвиток соціокультурної сфери, розширення доступу до культурних благ і підтримку культурного розмаїття. В умовах глобалізації та швидких соціальних змін Головач наголошує на важливості соціокультурної сфери як засобу адаптації суспільства до нових викликів, зберігаючи при цьому культурну ідентичність. Соціокультурна сфера, за її словами, забезпечує умови для розвитку людського капіталу, сприяє економічному зростанню

через підтримку культурних та креативних індустрій, а також стимулює інноваційні підходи в освіті та культурі [4].

Доробок Івановської Н.В., Шульгіної В.Д., та Яковлева О.В. «Соціокультурне проектування в мистецтві: теорія та практика» розкриває поняття соціокультурної сфери крізь призму її ролі у мистецьких процесах та проектуванні сучасного культурного простору [10]. Автори підходять до соціокультурної сфери як до динамічної інтеракції між культурними та соціальними процесами, яка спрямована на розвиток та адаптацію суспільства в умовах глобальних і технологічних змін. Вони розглядають соціокультурну сферу як органічне поєднання культурних і соціальних елементів, яке відображає унікальну національну самобутність, але водночас є відкритим до інновацій. У визначенні авторів, соціокультурна сфера охоплює інституції та механізми, які забезпечують взаємодію культури й соціуму на різних рівнях: від особистості та соціальних груп до регіонального та загальнонаціонального масштабів. Кожен рівень має свій соціальний, культурний і мистецький аспект, завдяки яким індивіди та спільноти набувають ціннісних орієнтирів, соціалізуються та отримують можливості для самовираження. Автори наголошують, що соціокультурна сфера виконує важливу соціалізаційну функцію, адже вона формує культурну ідентичність та закладає етичні норми, які підтримують соціальну згуртованість. Значення соціокультурної сфери в суспільстві, на думку авторів, проявляється через її здатність забезпечувати соціальну єдність і зміцнювати культурні зв'язки. Автори підкреслюють, що особливу роль тут відіграє культурне проектування, яке вони визначають як інноваційну та дослідницьку діяльність, спрямовану на формування культурного середовища за допомогою сучасних технологій, збереження національної культурної спадщини та підтримку творчого потенціалу суспільства [10].

Л.В. Обух визначає соціокультурну сферу як структурну сукупність інституцій і механізмів, що підтримують культурну і соціальну активність

суспільства. Його робота орієнтована на культурний менеджмент, зокрема у галузі музичного мистецтва, і підкреслює, що саме через належно організовані культурні проекти можна підтримувати і зміцнювати національну ідентичність, соціальну стабільність та культурну спадщину. На думку Л.Обух, соціокультурна сфера є важливим механізмом для збереження моральних та естетичних цінностей, і через менеджмент у цій сфері суспільство має можливість не тільки передавати знання і культурні традиції, але й виховувати соціально відповідальних громадян. Л. Обух акцентує на тому, що соціокультурна сфера, зокрема через управління культурними проектами, виконує функцію збереження культурного надбання і забезпечує його передачу наступним поколінням [14; 55]. Менеджмент музичної культури, на його думку, є однією з ключових сфер, де через організацію заходів і підтримку музичних ініціатив формуються цінності, які є основою для морального розвитку суспільства. За допомогою таких культурних проектів відбувається укорінення національних цінностей та забезпечується суспільна згуртованість. Обух наголошує на важливості сучасного підходу до управління культурними ініціативами, що дозволяє застосовувати інноваційні підходи для посилення культурного впливу на суспільство. На думку Л.В. Обух, соціокультурна сфера є центральним елементом, що зберігає і передає культурне надбання, підтримуючи культурну ідентичність нації. Вона дозволяє суспільству зберігати свої традиції та цінності навіть в умовах глобалізації і соціальних трансформацій. Завдяки культурному менеджменту, соціокультурна сфера сприяє не лише збереженню, але й поширенню культурних практик, які формують моральний фундамент суспільства. Організація подій є способом підтримання колективної ідентичності та єдності, що сприяє розвитку соціальної стабільності [24].

Д.Ю. Малков, натомість, розглядає соціокультурну сферу як основу для виховання та соціалізації молоді, орієнтуючись переважно на організацію дозвіллевих заходів і культурно-виховних програм. Його

підхід підкреслює значення соціокультурної сфери як простору для соціальної інтеграції, де молодь здобуває навички, які допомагають їй ефективно функціонувати у суспільстві. Д.Малков фокусується на анімаційному підході, який є важливим для ефективного залучення молоді до різноманітних форм культурної та соціальної активності, таких як клуби за місцем проживання, молодіжні центри і творчі студії. Автор вважає, що через організацію культурно-освітніх заходів, молодь може краще зрозуміти свої соціальні ролі, адаптуватися до вимог суспільства, розвинути почуття відповідальності і залученість до колективних дій [21]. Д.Малков також підкреслює, що соціокультурна діяльність у сфері дозвілля не є лише розвагою, а виконує важливу освітню і виховну функцію, яка допомагає молоді набувати позитивні соціальні навички. Завдяки анімаційним програмам, що поєднують розважальні та навчальні елементи, молоді люди отримують можливість для розвитку своїх творчих здібностей, а також вчаться цінувати культурне розмаїття і формувати свою громадянську свідомість. На думку Д.Малкова, такі програми сприяють активному залученню молоді до соціокультурної діяльності, що допомагає запобігти антисоціальній поведінці, сприяє розвитку соціальної згуртованості та формуванню позитивних етичних орієнтирів. Д.Малков розглядає соціокультурну сферу через її виховну функцію, особливо для молоді. Він вважає, що соціокультурна діяльність створює безпечний простір для розвитку молодого покоління, забезпечуючи умови для формування моральних та соціальних якостей, які допомагають молодим людям усвідомити своє місце у суспільстві і відповідально ставитися до своїх соціальних обов'язків. На його думку, анімаційні програми у клубах і культурних центрах сприяють активному залученню молоді до спільноти, забезпечуючи розвиток лідерських якостей і соціальних навичок, необхідних для успішної інтеграції в суспільне життя [21]. Обидва автори погоджуються з тим, що соціокультурна сфера є критично важливою для підтримки культурної і соціальної згуртованості суспільства. Вони

визнають її значення у збереженні культурних цінностей і формуванні моральних стандартів, які підтримують соціальну стабільність. Однак Л.Обух наголошує на ролі менеджменту культури як інструменту збереження культурного спадку та підтримки національної ідентичності, тоді як Д.Малков зосереджується на виховному аспекті соціокультурної діяльності, що допомагає молоді набути соціальні навички та етичні орієнтири.

У навчальному посібнику О.Б. Петінової та В.В. Опанасюк [27] поняття соціокультурної сфери розкривається як сукупність культурних та соціальних практик, спрямованих на збереження та розвиток культурних цінностей, традицій і духовних надбань суспільства. Автори підкреслюють, що соціокультурна сфера охоплює різноманітні форми діяльності, включаючи освітні програми, мистецькі проекти, культурні заходи, релігійні обряди, дозвілля та громадську діяльність, що формують суспільну свідомість, моральні принципи та національні цінності. Така багатофункціональність дозволяє соціокультурній сфері відігравати центральну роль у забезпеченні соціальної стабільності та спадкоємності між поколіннями. На думку О.Б. Петінової та В.В. Опанасюк, соціокультурна діяльність, яка сьогодні стала невід'ємною частиною суспільного життя, формувалася упродовж історії, набуваючи особливих значень і форм на різних етапах розвитку цивілізації. У прадавніх суспільствах соціокультурна діяльність проявлялася через обрядові дійства, які об'єднували людей навколо спільних цінностей і вірувань, сприяючи соціалізації та формуванню культурної ідентичності. У Київській Русі культурні та просвітницькі функції активно підтримувалися князями і церквою, які сприяли становленню монастирів як центрів духовної освіти та культури. Пізніше, з розвитком епохи Відродження та Просвітництва, з'являються нові форми культурного життя – академії, театри, мистецькі гуртки, які стали осередками інтелектуальної та творчої діяльності, значно впливаючи на розвиток науки, освіти та загальної

культурної свідомості [27]. Особливе місце соціокультурна сфера посідала у радянський період, коли діяльність у цій сфері набула системного характеру, орієнтованого на ідеологічне виховання. За словами О.Б. Петінової та В.В. Опанасюк, соціокультурна діяльність в цей час включала масові культурно-просвітницькі заходи та ідеологічну освіту, спрямовані на формування єдиного «радянського громадянина» з певними морально-етичними орієнтирами. Державна політика значно впливала на організацію та зміст культурної діяльності, визначаючи її мету та завдання, що надавало соціокультурній сфері особливого значення у формуванні колективної свідомості [27].

У сучасний період, за твердженням О.Б. Петінової та В.В. Опанасюк, соціокультурна сфера України відзначається активним прагненням інтегруватися у міжнародну культурну спільноту, з одночасним акцентом на збереженні національної ідентичності та культурних традицій. Соціокультурна діяльність сьогодні має на меті виховання свідомих, відповідальних та творчих громадян, що здатні адаптуватися до швидких змін сучасного світу. В умовах глобалізації та нових соціальних викликів ця сфера виступає потужним інструментом для збереження культурної спадщини та формування національної ідентичності, забезпечуючи при цьому простір для творчої самореалізації особистості. За думкою О.Б. Петінової та В.В. Опанасюк, соціокультурна сфера виконує низку важливих функцій у сучасному суспільстві, серед яких – збереження культурного надбання, формування національної свідомості, соціалізація та виховання молоді, забезпечення соціальної стабільності та спадковості між поколіннями. Вона є не лише джерелом культурного розвитку, але й важливим інструментом для вирішення соціальних проблем, сприяючи зміцненню суспільних зв'язків і підтримці моральних цінностей, що стають основою для формування стійкого та здорового суспільства [27].

На основі праць Н.О. Шевченко, О.Р. Копієвської та інших авторів, соціокультурна сфера розглядається як багатогранна область суспільного

життя, яка поєднує культурні, соціальні, економічні та політичні аспекти, що спрямовані на розвиток, збереження та трансляцію культурних і соціальних цінностей у суспільстві. Її основна роль полягає у забезпеченні умов для всебічного розвитку особистості, соціалізації, виховання моральних норм та етичних принципів, що є важливими для стабільності та гармонійного функціонування суспільства. Соціокультурну сферу можна визначити як сукупність культурно-організаційних процесів і установ, які забезпечують функціонування культурного, мистецького, освітнього та дозвілєвого простору. Це сфера, яка охоплює установи, організації та ініціативи, що сприяють соціальній взаємодії та передачі культурних надбань, таких як традиції, мова, мистецтво, звичаї тощо. На думку Шевченко Н.О. та Копієвської О.Р., соціокультурна сфера відіграє ключову роль у формуванні колективної ідентичності та забезпеченні культурного різноманіття, а також сприяє економічному розвитку через культурні та творчі індустрії. Соціокультурна діяльність має давню історію, корені якої сягають прадавніх часів, коли обряди і ритуали були важливою частиною культурної ідентичності та забезпечували єдність суспільства. З розвитком держав і культурних традицій соціокультурна діяльність набувала нових форм, пристосовуючись до потреб суспільства. У середньовіччі церква відігравала провідну роль у культурному житті, організовуючи релігійні свята та підтримуючи освіту [31]. Пізніше, з появою друкарства та наукових академій, соціокультурна діяльність стала невід'ємною частиною освіти і науки. У сучасній Україні соціокультурна сфера охоплює широкий спектр діяльностей – від музеїв і бібліотек до культурних центрів та індустрії дозвілля. Шевченко Н.О. та Копієвська О.Р. зазначають, що сучасні соціокультурні процеси сприяють розвитку національної ідентичності, інтеграції до європейського культурного простору та підтримці культурного розмаїття, особливо в умовах глобалізації. Соціокультурні інститути не тільки виконують просвітницьку та розважальну функції, але й забезпечують культурне виховання та

передачу естетичних і духовних цінностей молодому поколінню. Соціокультурна сфера є не тільки простором для задоволення культурних потреб, але й важливим інструментом соціалізації та формування громадянської свідомості. Шевченко Н.О. підкреслює, що соціокультурна діяльність впливає на формування позитивних цінностей у суспільстві, виховує повагу до культурного розмаїття та сприяє розвитку толерантності, взаєморозуміння. За Копієвською О.Р., соціокультурний менеджмент є важливою складовою цієї сфери, оскільки забезпечує ефективне функціонування соціокультурних установ і дозволяє адаптуватися до сучасних викликів, зокрема до динамічних соціально-економічних умов [16]. Така діяльність відіграє важливу роль у забезпеченні стабільності суспільства, оскільки вона формує моральні орієнтири та етичні принципи, що є основою для громадянського суспільства. У сьогоденних умовах соціокультурна сфера також сприяє розвитку економічної стабільності, особливо через культурні та креативні індустрії, які створюють додану вартість та нові робочі місця, а також підтримують туризм та привабливість країни на міжнародній арені. Соціокультурна сфера розглядається як частина суспільного функціонування, яка забезпечує соціальну згуртованість, передає культурні цінності та сприяє гармонійному розвитку індивідів і суспільства загалом. Вона об'єднує різні аспекти культурного життя, забезпечуючи культурне різноманіття, підтримуючи соціальні зв'язки і виховуючи нові покоління у дусі поваги до національних та світових культурних досягнень [35].

Соціокультурна сфера є фундаментальною складовою суспільного життя, що включає широке коло інституцій, процесів і діяльностей, спрямованих на задоволення духовних, культурних та соціальних потреб індивідів і суспільства загалом. Вона об'єднує освітні, культурні, мистецькі, дозвіллі, соціальні та інші організації, що забезпечують розвиток, збереження і передачу культурних цінностей, формують

національну ідентичність та підтримують соціальну згуртованість. Значення соціокультурної сфери виходить за межі культурного задоволення: вона сприяє соціальній стабільності, розвитку моральних цінностей, підтримці громадської активності та формуванню позитивної соціальної поведінки, особливо серед молоді. Соціокультурна сфера також відіграє важливу роль в економічному розвитку через інвестиції в людський капітал, підтримку креативних індустрій та розширення культурного туризму.

Таблиця 1.1: Концепції та погляди на поняття соціокультурної сфери та її значення у суспільстві

Автор	Концепція соціокультурної сфери	Основні функції та значення у суспільстві
Н.В. Кочубей	Соціокультурна діяльність як освітній і виховний процес, спрямований на культурний розвиток і соціальну адаптацію	Формування моральних орієнтирів, культурне виховання, соціальна стабільність, інтеграція різних соціальних груп
Н.О. Шевченко, О.Р. Копієвська	Соціокультурна сфера як сукупність культурно-організаційних процесів та інституцій, що забезпечують культурне та соціальне життя	Соціалізація, формування національної ідентичності, підтримка культурного розмаїття, розвиток економічної стабільності через культурні та творчі індустрії
Н.Д. Світайло, Т.Л. Пovalій	Соціокультурна діяльність як інструмент виховання моральних цінностей та розвитку суспільної свідомості	Підтримка соціальної стабільності, розвиток громадянської свідомості, формування соціальних цінностей і норм
О.Б. Петінова, В.В. Опанасюк	Історичний аспект розвитку соціокультурної сфери: від обрядових традицій до сучасних культурних інститутів	Збереження культурної спадщини, підтримка національної ідентичності, соціалізація молоді через культурну діяльність
Д.Ю. Малков	Соціокультурна сфера як простір для виховання молоді через анімаційні та дозвілєві програми	Розвиток соціальних навичок, соціальна інтеграція, запобігання девіантній поведінці
О.П. Бойко	Соціокультурна сфера у суспільстві ризику: взаємозв'язок між культурою дозвілля і глобалізацією	Підтримка моральних цінностей, формування соціальної відповідальності, протидія культурним ризикам глобалізації
Н.М. Головач	Соціокультурна сфера як середовище для формування	Інтеграція соціальних груп, збереження культурної

	культурних цінностей у контексті модернізації	ідентичності, розвиток людського капіталу та інноваційний підхід до культурної освіти
Н.В. Івановська, В.Д. Шульгіна, О.В. Яковлєв	Соціокультурна сфера як динамічна взаємодія між культурою та соціальними процесами, що сприяє адаптації суспільства	Формування соціальної згуртованості, культурне проектування, розвиток національної самобутності в умовах глобальних змін
Л.В. Обух	Соціокультурна сфера як механізм підтримки культурної спадщини через музичний менеджмент	Збереження культурних цінностей, розвиток національної ідентичності, формування етичних орієнтирів через культурні проекти
Г. Лещук	Соціокультурна діяльність як педагогічна система для соціалізації та виховання особистості	Розвиток соціальних установок, формування громадянської активності, соціальна інтеграція
Т. Спіріна	Соціокультурна діяльність як спосіб формування життєвих цінностей молоді у вільний час	Підтримка духовного розвитку молоді, формування культурних орієнтирів, сприяння особистісному розвитку

Джерело: створено самостійно автором шляхом аналізу літератури та джерел

В умовах глобалізації та соціальних трансформацій соціокультурна діяльність стає ключовим чинником для адаптації суспільства до нових умов, сприяючи збереженню культурного розмаїття та інтеграції на міжнародному рівні. Автори, підкреслюють багатофункціональність соціокультурної сфери, яка виконує соціалізуючу, виховну, рекреаційну, економічну та педагогічну функції, забезпечуючи гармонійний розвиток суспільства. Через культурно-дозвілєву діяльність формуються соціальні навички, громадянська свідомість і моральні цінності, що є основою для створення стійкого і стабільного суспільства.

Таким чином, і філармонія також належить до подібного типу закладів і повною мірою виконує покладені на неї функції.

1.2. Основні функції та завдання закладів соціокультурної сфери

Заклади соціокультурної сфери виконують надзвичайно важливу роль у сучасному суспільстві, оскільки вони забезпечують умови для

гармонійного розвитку особистості та соціальних спільнот, задовольняючи культурні, освітні, інформаційні, соціальні та рекреаційні потреби населення. Ця сфера включає широкий спектр інституцій: бібліотеки, музеї, театри, центри народної творчості, заклади освіти і науки, медіа-інституції, а також заклади охорони здоров'я та соціального захисту. Кожен із цих елементів сприяє розширенню доступу до культурних благ та надає можливості для самореалізації громадян. Основні функції закладів соціокультурної сфери можна умовно поділити на кілька ключових напрямів. Перший напрям – розвиваюча функція, яка зосереджена на формуванні культурного світогляду, розвитку інтелектуальних та творчих здібностей. Це завдання особливо важливе в закладах освіти, бібліотеках, музеях, де особистість набуває знань, навичок та формує культурні орієнтири. Наприклад, освітні заклади не лише передають знання, але й формують етичні та естетичні цінності, розвивають критичне мислення та здатність до самостійного навчання. Другий напрям діяльності – інформаційно-просвітницька функція, яка забезпечує поширення знань та ідей серед широких верств населення. Ця функція реалізується через медіа-інституції, публічні лекції, конференції, видавничу діяльність. Соціокультурні заклади сприяють підвищенню рівня загальної обізнаності населення, що особливо важливо в умовах постійного зростання інформаційного потоку та необхідності розуміння суспільно-важливих процесів. Наприклад, медіа-ресурси відіграють роль інструменту інформаційного впливу та формування громадської думки, тому їхня діяльність повинна бути спрямована на об'єктивність та освітньо-просвітницьку функцію.

Культуротворча функція закладів соціокультурної сфери спрямована на підтримку та розвиток культурної самобутності, збереження національної спадщини, популяризацію культурних традицій та цінностей. Музеї, театри, художні галереї та інші культурні установи забезпечують передачу культурного досвіду між поколіннями, сприяють зміцненню

національної ідентичності та взаєморозумінню між різними соціальними групами. Наприклад, театри не тільки надають можливість для естетичного переживання, а й створюють умови для рефлексії над сучасними проблемами, сприяючи розвитку суспільства [30].

Наступний напрям – рекреативно-оздоровча функція, яка полягає в організації дозвілля та підтримці здоров'я громадян. Ця функція особливо важлива в умовах високого темпу життя, коли люди потребують можливості для релаксації та відновлення сил. Заклади, що організують культурно-розважальні програми, спортивні та оздоровчі заходи, забезпечують умови для зміцнення фізичного та психологічного здоров'я населення. Наприклад, різноманітні центри культури та дозвілля, спортивні клуби створюють простір для активного відпочинку, що сприяє зміцненню соціальних зв'язків та зниженню рівня стресу в суспільстві. Соціокультурна сфера також має соціально-захисну функцію, яка реалізується через підтримку вразливих верств населення, таких як люди похилого віку, інваліди, соціально незахищені сім'ї. Заклади соціального захисту забезпечують необхідні умови для підвищення якості життя цих груп, сприяють їх соціалізації та інтеграції в суспільство, а також забезпечують психологічну та соціальну підтримку. Державне регулювання в соціокультурній сфері покликане забезпечити доступність та якість наданих послуг. Важливими завданнями державної політики в цій сфері є підтримка розвитку культурної інфраструктури, забезпечення рівних можливостей для доступу до культурних благ, сприяння культурній децентралізації та підтримка культурного різноманіття. За умов ефективного державного регулювання заклади соціокультурної сфери можуть забезпечити всебічне задоволення потреб населення, підтримати інтеграцію різних соціальних груп та сприяти стабільному суспільному розвитку [19].

Заклади соціокультурної сфери виконують надзвичайно важливу роль у житті суспільства, забезпечуючи культурний, освітній, духовний та

рекреаційний розвиток населення. Їхня діяльність спрямована на задоволення потреб громадян у різних сферах культури, соціального розвитку, освіти та дозвілля, сприяючи таким чином гармонійному розвитку особистості й суспільства загалом. Основні функції та завдання цих закладів полягають у забезпеченні умов для збереження і поширення культурної спадщини, розвитку творчого потенціалу, підтримці національної ідентичності та інтеграції України у світовий культурний простір. Однією з ключових функцій закладів соціокультурної сфери, і філармонія у цьому плані не є виключенням, є культурно-просвітницька діяльність. Вона полягає в поширенні знань, естетичному вихованні та культурному обміні, що дозволяє підвищити культурний рівень населення та зберегти національні традиції. Завдяки організації лекцій, семінарів, виставок, презентацій та інших просвітницьких заходів, ці заклади знайомлять суспільство з досягненнями української та світової культури, сприяючи формуванню інтелектуального й культурного середовища. Рекреаційна та оздоровча функція закладів соціокультурної сфери спрямована на забезпечення умов для відпочинку, релаксації та відновлення духовних і фізичних сил громадян. Культурні центри, парки, місця для проведення фестивалів, спортивних змагань та інших розважальних заходів створюють можливості для активного відпочинку, що сприяє зниженню стресу та підтримці здорового способу життя. Це особливо важливо в сучасних умовах швидкого темпу життя, коли люди потребують можливостей для відновлення та зміцнення свого здоров'я [20].

Розвиваюча функція закладів соціокультурної сфери пов'язана з формуванням умов для самореалізації громадян, особливо молоді, через освітні та творчі програми. Навчальні курси, гуртки, майстер-класи та інші форми творчого розвитку дозволяють громадянам розвивати свої таланти, набувати нових знань і навичок, що підвищує рівень їхньої соціальної адаптації та сприяє самореалізації. Заклади культури і освіти таким чином

стають просторами для особистісного зростання та самовдосконалення, що позитивно впливає на загальний рівень культурного розвитку суспільства. Також надзвичайно важливою є інформаційно-комунікативна функція цих закладів, яка дозволяє об'єднувати різні верстви населення, залучаючи їх до культурного обміну та спільної творчості. Бібліотеки, наприклад, надають доступ до багатих інформаційних ресурсів, що сприяє освітньому та науковому розвитку, а завдяки використанню сучасних медіа та інтернет-ресурсів заклади культури можуть залучати до своїх заходів ще ширшу аудиторію, розширюючи доступ до культурних благ. Функція збереження та охорони культурної спадщини полягає у підтримці та захисті матеріальних і нематеріальних культурних цінностей, які складають основу національної ідентичності. Музеї, архіви, заповідники виконують надзвичайно важливу місію зі збереження історичних пам'яток, колекцій, артефактів, які є свідченням культурного розвитку країни. Це дозволяє не тільки зберегти національну пам'ять, але й передати її наступним поколінням, формуючи зв'язок між минулим, теперішнім і майбутнім. Підтримка національної самобутності та патріотичне виховання є ще однією важливою функцією закладів соціокультурної сфери. Ці заклади сприяють формуванню національної самосвідомості, вихованню патріотизму та поваги до історичних і культурних цінностей. Через організацію заходів на честь видатних постатей, державних свят та історичних подій заклади культури допомагають зміцнювати національну єдність та плекати почуття належності до рідної землі. Основними завданнями закладів соціокультурної сфери є розвиток культурної та освітньої діяльності, забезпечення доступності культурних благ, сприяння творчій самореалізації громадян, формування культурної політики та підтримка молодих талантів. Ці завдання включають організацію курсів, семінарів, наукових зустрічей та культурних заходів, що сприяють інтелектуальному й духовному розвитку населення. Заклади соціокультурної сфери також відповідають за забезпечення рівноправного

доступу до культурних ресурсів для всіх громадян, включаючи осіб з обмеженими можливостями та соціально незахищені верстви. Заклади соціокультурної сфери відіграють важливу роль у розвитку культурного і соціального життя суспільства, забезпечуючи можливості для культурного зростання, збереження національної спадщини, підтримки молодих талантів та формування культурної єдності. Вони створюють умови для розвитку культурних цінностей, задовольняють потреби у навчанні, творчості, інформації та збереженні культурного надбання, що є важливим чинником для соціального розвитку, національного відродження та стабільності країни [32].

А. О. Дегтяря обговорюються методологічні підходи до створення системи інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності організацій у соціокультурній сфері. Автор наголошує на значущості інформаційного забезпечення як для внутрішніх, так і для зовнішніх користувачів, враховуючи сучасні виклики, пов'язані з динамічним розвитком ринкових відносин та глобалізацією інформаційних процесів. На думку автора, якість інформаційного забезпечення безпосередньо впливає на прийняття управлінських рішень, а, отже, на ефективність функціонування організацій. Задля досягнення високої якості інформаційного забезпечення, А. Дегтярь пропонує побудувати організаційно-інформаційну модель, яка включає шість основних компонентів: мету та завдання аналізу, об'єкти й суб'єкти аналізу, систему економічних показників, інформаційне забезпечення, методику обробки первинної інформації, а також узагальнення та реалізацію результатів. Автор вказує на важливість своєчасності та надійності інформації, її цінність як ресурсу для прогнозування розвитку підприємства. При цьому важливими вимогами є адекватність і нейтральність інформації, а також її перевіреність. Окрім того, А. Дегтярь пропонує класифікацію економічної інформації на три основні види: законодавчо-нормативна, планова та інформація статистичної або бухгалтерської звітності. Автор вважає, що для успішної

реалізації управлінських рішень у соціокультурних організаціях необхідна науково обґрунтована система інформаційно-аналітичного забезпечення, яка дозволить ефективно організовувати інформаційні потоки, здійснювати обробку даних і приймати обґрунтовані рішення [6].

Заклади соціокультурної сфери відіграють критичну роль у сучасному суспільстві, оскільки вони спрямовані на задоволення культурних, освітніх, інформаційних, соціальних і рекреаційних потреб населення. Завдяки широкому спектру інституцій, таких як бібліотеки, музеї, театри, культурні центри, освітні та наукові установи, медіа-інституції, заклади охорони здоров'я та соціального захисту, соціокультурна сфера забезпечує всебічний розвиток особистості та сприяє зростанню соціальної інтеграції й культурного збагачення нації. Кожен із цих елементів забезпечує розширення доступу до культурних благ, створює можливості для самореалізації громадян, підтримує соціальну згуртованість і зміцнює культурну ідентичність. Однією з найважливіших функцій закладів соціокультурної сфери є розвиваюча функція. Вона спрямована на формування культурного світогляду, розвиток інтелектуальних і творчих здібностей громадян. Це завдання реалізується через освітні заклади, бібліотеки, музеї, які не тільки передають знання, а й формують етичні та естетичні цінності, критичне мислення, здатність до самостійного навчання. Особистість у такому середовищі отримує можливість набути знань і навичок, що є основою для її культурного й духовного зростання. Особливо важливу роль тут відіграють освітні заклади, адже вони не тільки здійснюють навчання, а й виховують свідомих громадян, які цінують культуру, поважають історію і традиції. Поза сумнівом, що кожен із проаналізованих вище закладів названі вище функції реалізує з різною мірою розголосу, однак усі ці функції їм притаманні повною мірою.

Таблиця 1.2. Основні функції та завдання закладів соціокультурної сфери

Напрямок в	Функція	Завдання	Приклади
------------	---------	----------	----------

діяльності			закладів
Розвиваюча	Формування культурного світогляду	Розвиток інтелектуальних та творчих здібностей, виховання етичних цінностей та критичного мислення	Заклади освіти, бібліотеки, музеї
Інформаційно-просвітницька	Поширення знань та ідей	Підвищення загальної обізнаності, інформування про суспільно-важливі процеси, освітня та просвітницька діяльність	Медіа-інституції, публічні лекції, конференції
Культуротворча	Підтримка та розвиток культурної самобутності	Збереження національної спадщини, популяризація традицій, зміцнення національної ідентичності	Музеї, театри, художні галереї
Рекреативно-оздоровча	Організація дозвілля та підтримка здоров'я	Забезпечення умов для активного відпочинку, зміцнення фізичного та психологічного здоров'я, створення простору для соціальної взаємодії	Центри культури, спортивні клуби, культурні парки
Соціально-захисна	Підтримка вразливих груп населення	Підвищення якості життя соціально незахищених груп, соціалізація та інтеграція у суспільство	Заклади соціального захисту
Культурно-просвітницька	Поширення культурних знань	Проведення лекцій, семінарів, виставок, популяризація української та світової культури	Музеї, культурні центри
Рекреаційна та оздоровча	Забезпечення умов для відпочинку	Організація активного дозвілля, підтримка здорового способу життя, забезпечення релаксації та відновлення сил	Культурні центри, фестивалі, спортивні заходи
Інформаційно-комунікативна	Залучення різних верств населення до спільної творчості та обміну	Надає доступ до інформаційних ресурсів, розширює доступ до культурних благ за допомогою сучасних медіа	Бібліотеки, культурні інституції
Збереження культурної спадщини	Охорона культурних цінностей	Збереження історичних пам'яток та культурних артефактів для збереження національної пам'яті	Музеї, архіви, заповідники
Патріотичне виховання	Формування національної свідомості	Виховання патріотизму, повага до національних цінностей, зміцнення національної єдності	Культурні установи, заходи на честь видатних подій

Джерело: створено самостійно автором шляхом аналізу літератури та джерел

Інформаційно-просвітницька функція соціокультурних закладів, зокрема, спрямована на підвищення загальної обізнаності населення, що особливо актуально в умовах швидкого зростання обсягів інформації. Медіа-інституції, публічні лекції, конференції, а також видавнича діяльність є основними засобами поширення знань серед широких верств населення. Завдяки цьому громадяни отримують необхідні інструменти для розуміння важливих суспільних процесів, критичного сприйняття інформації та формування об'єктивних поглядів. Наприклад, медіа-ресурси мають потужний вплив на громадську думку, отже, їх діяльність повинна бути орієнтована на об'єктивність та освітньо-просвітницькі завдання. Культуротворча функція закладів соціокультурної сфери має за мету підтримку та розвиток культурної самобутності, збереження національної спадщини та популяризацію культурних традицій і цінностей. Музеї, театри, художні галереї та інші культурні установи забезпечують передачу культурного досвіду між поколіннями, зміцнюючи національну ідентичність і взаєморозуміння між різними соціальними групами. Ці заклади сприяють утвердженню єдності та зв'язку поколінь, формуючи повагу до культурних надбань і відчуття належності до національної культури. Театри, наприклад, не тільки створюють умови для естетичних переживань, а й дозволяють громадянам осмислювати сучасні проблеми, формуючи критичний погляд на суспільні процеси. Рекреативно-оздоровча функція закладів соціокультурної сфери надає особливого значення організації дозвілля та підтримці фізичного й психологічного здоров'я громадян. Ця функція важлива в умовах сучасного високого темпу життя, коли люди потребують можливостей для відпочинку й відновлення сил. Заклади, що організовують культурно-розважальні програми, спортивні та оздоровчі заходи, створюють умови для активного відпочинку, зміцнення соціальних зв'язків і зниження рівня стресу. Завдяки цьому громадяни мають можливість для повноцінного відновлення, що сприяє гармонізації суспільного життя та підвищенню рівня життєвої задоволеності.

Соціально-захисна функція соціокультурних закладів охоплює підтримку вразливих груп населення, таких як люди похилого віку, особи з інвалідністю та соціально незахищені сім'ї. Заклади соціального захисту забезпечують умови для покращення якості життя цих категорій громадян, сприяють їх соціалізації та інтеграції в суспільство, надають психологічну та соціальну підтримку [40].

Заклади соціокультурної сфери виконують завдання, які забезпечують інтеграцію національної культури у світовий контекст, сприяють патріотичному вихованню та формуванню національної ідентичності. Культурно-просвітницька діяльність, рекреаційні та оздоровчі програми, освітні та творчі проекти дозволяють громадянам розвивати свої таланти, набувати нових знань, що підвищує рівень їхньої соціальної адаптації та самореалізації. Заклади культури та освіти таким чином стають просторами для особистісного зростання, що впливає на культурний розвиток суспільства загалом. Заклади соціокультурної сфери також несуть відповідальність за забезпечення рівноправного доступу до культурних ресурсів. Особлива увага приділяється створенню умов для участі у культурному житті осіб з обмеженими можливостями та соціально незахищених верств населення. Це сприяє соціальній інклюзії, розширює можливості для особистісного розвитку та формує в суспільстві толерантне ставлення до різних соціальних груп. Отже, заклади соціокультурної сфери виконують різноманітні функції, кожна з яких спрямована на підтримку соціального й культурного розвитку, зміцнення національної самобутності та збереження культурної спадщини. Вони створюють можливості для інтелектуального та духовного розвитку, сприяють формуванню здорового способу життя, підтримують молоді таланти та забезпечують рівноправний доступ до культурних благ [47].

1.3. Особливості роботи соціокультурних закладів в умовах війни

В умовах війни соціокультурні заклади України стикаються з численними викликами, що вимагають адаптації їхньої діяльності до нових реалій. Основним завданням стає забезпечення безпеки персоналу та відвідувачів, а також збереження культурної спадщини. У разі загрози обстрілів або окупації пріоритетом є захист життя людей та мінімізація шкоди майну. Менеджери громад, відповідальні за культуру, повинні розробляти алгоритми евакуації майна та персоналу, впорядковувати та оцифровувати документи, зберігати їх у безпечних місцях, а також визначати інформацію, яку необхідно знищити, щоб вона не потрапила до рук ворога [55]. Соціальні послуги в умовах війни надаються екстрено (кризово), особливо особам, які постраждали від бойових дій, незалежно від їхнього рівня доходу. Законодавство передбачає спрощену процедуру ухвалення рішень про надання соціальних послуг, що дозволяє оперативно реагувати на потреби населення. Місцеві органи влади можуть визначати особливості порядку організації надання соціальних послуг на своїй території, що сприяє гнучкості та ефективності в умовах воєнного стану [33].

Заступниця міністра культури та інформаційної політики України Галина Григоренко у своїй промові під час конференції «Рік реформ під час війни», організованої аналітичним центром «Вокс Україна», наголосила на ролі культури як другого фронту у війні. На її думку, культурна боротьба триває вже кілька століть, і сучасна війна – це продовження довготривалого конфлікту за право України на власну культурну ідентичність. Війна спричинила значні руйнування культурної інфраструктури: понад 1000 закладів культури пошкоджені чи знищені, більшість з яких розташовані на Сході та Півдні України. Більше половини культурних закладів нині функціонує в обмеженому режимі, зокрема через брак ресурсів та потребу забезпечувати безпеку відвідувачів. На територіях, де відносно безпечно, музеї, театри та інші заклади культури проводять заходи у залах без цінних експонатів, адаптуючи простір для

потреб внутрішньо переміщених осіб і місцевих жителів, які потребують культурного зв'язку. Ще однією проблемою є вплив талантів: європейські країни, надаючи тимчасовий прихисток українським культурним діячам, створюють передумови для їхнього повернення до України. Міністерство бачить вирішення цієї проблеми у створенні нових можливостей і умов для повернення митців після війни. Завдання культурної дипломатії, представлене Міністерством культури— це формування позитивного та унікального образу України за кордоном, зокрема через народне мистецтво, літературу та пісенну традицію. Це має важливе значення для просування національної ідентичності й історичної відмінності України від Росії, що часто не усвідомлюється багатьма країнами, особливо за межами Європи [18].

Під час війни соціокультурні заклади України зазнали суттєвих змін, спричинених обмеженням фінансування, руйнуванням інфраструктури та необхідністю адаптуватися до нових умов. За статистикою, близько 50% культурних установ – бібліотеки, театри, галереї, музеї – продовжують працювати, але в обмеженому режимі. Це обумовлено потребою в укриттях, що зменшує можливу кількість відвідувачів. Наприклад, театри, які раніше могли прийняти до тисячі глядачів, нині мають лише 30-50% своєї аудиторії, оскільки повинні розміщувати людей в укриттях. Фінансові можливості цих закладів значно знижені. Порівняно з мирним часом, їхні доходи впали на 50-60%, що обмежує здатність не тільки проводити заходи, але й виплачувати зарплати працівникам. Додатково, державне фінансування культурної сфери скорочене на 30-40%, адже частину бюджетних коштів перенаправлено на підтримку Збройних Сил України. Це ще більше ускладнює роботу закладів, які й так були дотаційними. Воєнні умови змусили культурні індустрії перенести свою діяльність на волонтерські рейки. За даними досліджень, 47% працівників культури залучені до збору коштів на підтримку української армії, а 49% — до організації гуманітарної допомоги для населення. Близько 20%

працівників культури беруть участь у кіберфронті або інформаційній підтримці, працюючи над створенням інформаційного контенту, що спрямований на міжнародне співтовариство. У контексті збереження робочих місць ситуація також залишається складною: 15% працівників культури втратили роботу від початку повномасштабного вторгнення, а ще 22% зберегли робочі місця лише формально, не маючи фактичних робочих завдань. Понад третина працівників повідомляє про значне зниження попиту на їхні послуги, що змушує багато установ повністю або частково перейти на дистанційний режим. Через труднощі з доступом до ресурсів, державні та міжнародні підтримки не завжди досягають культурного сектора: 40% закладів культури не змогли скористатися доступними програмами допомоги. Серед причин – недостатня обізнаність про програми, а також жорсткі вимоги, які не відповідають можливостям багатьох культурних закладів. Водночас більшість опитаних висловлюють надію на державні та міжнародні гранти, які можуть підтримати проекти та забезпечити стабільне функціонування культурної сфери. Отже, діяльність соціокультурних закладів в умовах війни стала не лише важливим соціальним завданням, але й значним викликом. З обмеженими фінансовими ресурсами, ці заклади продовжують виконувати культурну та інформаційну місію, одночасно адаптуючись до нових умов і підтримуючи моральний дух суспільства через культурну діяльність [36].

Установи культури, такі як музеї та бібліотеки, театри, філармонії активно переходять до онлайн-форматів роботи, організовуючи віртуальні виставки, лекції, концертні програми та інші заходи. Це дозволяє підтримувати культурне життя та надавати освітні послуги навіть у складних умовах. Крім того, заклади культури можуть використовувати свої приміщення для облаштування прихистків, центрів волонтерства та допомоги, за умови, що вони не використовуються у воєнних цілях. Важливою є також роль соціальних працівників, які надають підтримку населенню на різних рівнях: від органів місцевого самоврядування до

безпосередньої роботи з жителями громад. Вони здійснюють інформування, консультування, надають притулок, забезпечують короткотермінове проживання та інші послуги, спрямовані на подолання складних життєвих обставин. [43; 56] Соціокультурні заклади в умовах війни адаптують свою діяльність, впроваджуючи нові форми роботи та співпраці, щоб забезпечити підтримку населення, зберегти культурну спадщину та сприяти стійкості суспільства в кризових ситуаціях [43].

Методичні рекомендації Міністерства культури та інформаційної політики України щодо роботи закладів культури на підконтрольній Україні території в умовах війни є важливим інструментом для забезпечення стабільної роботи культурних установ навіть у надзвичайних обставинах. Цей документ передбачає цілий комплекс заходів, які повинні допомогти закладам культури не лише забезпечувати безперервне надання культурних послуг, але й зберігати культурну спадщину, захищати працівників і відвідувачів та надавати психологічну підтримку громаді. Перш за все, акцент ставиться на безпеці: забезпечення безпечних умов роботи закладів культури стає ключовим завданням. До цього входить створення добровільних пожежних дружин та груп швидкого реагування, які здатні оперативно реагувати на надзвичайні ситуації, евакуювати людей і матеріальні цінності, а також проводити регулярні тренування з цивільного захисту. Зокрема, важливо забезпечити будівлі системами протипожежного захисту, світловими вказівниками евакуаційних виходів і обладнанням для першої допомоги. Закладам культури рекомендовано також облаштовувати укриття для працівників і відвідувачів, що відповідають всім вимогам цивільного захисту. Це включає забезпечення приміщень питною водою, продуктами харчування, медичними засобами, місцями для сидіння та, по можливості, доступом до Інтернету. Для об'єктів культурної спадщини і музейних цінностей передбачені спеціальні процедури евакуації або збереження в безпечних місцях. Особливу увагу приділено адаптації культурних послуг до сучасних потреб населення,

зокрема наданням допомоги вразливим групам: ветеранам, пораненим військовослужбовцям, переселенцям, дітям, що втратили батьків, особам із посттравматичним стресом. Для цього закладам культури рекомендується проводити психологічні консультації, організовувати арт-терапевтичні майстер-класи, забезпечувати відповідну літературу. Бібліотекам рекомендується зосередитися на популяризації медіаграмотності та боротьбі з дезінформацією. Додатково, документ заохочує активізувати проведення заходів патріотичного спрямування, таких як вивчення національних традицій, звичаїв та ритуалів, популяризацію народної культури, яка сприяє зміцненню національної ідентичності та підвищенню морального духу суспільства. Заклади культури мають також співпрацювати з волонтерськими організаціями, фондами, щоб інтегрувати вразливі верстви населення в громаду, сприяти соціальній згуртованості та розвивати гуманітарні проєкти [28].

Особливості роботи соціокультурних закладів в умовах війни проявляються у зміні звичних форматів і засобів комунікації, забезпеченні безпеки відвідувачів та працівників, адаптації надання послуг до умов кризової ситуації, зокрема через інноваційні підходи та дистанційні форми взаємодії. Однією з ключових характеристик є перехід на онлайн-платформи, що дозволяє культурним інституціям залишатися доступними для суспільства. Бібліотеки, музеї та інші заклади організують віртуальні виставки, онлайн-лекції, семінари, культурні події та майстер-класи, таким чином забезпечуючи доступ до культурних та освітніх ресурсів, навіть коли фізична присутність неможлива. Наприклад, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського активно впроваджує електронні книжкові виставки, присвячені актуальним темам, зокрема військовій тематиці, правам людини, міжнародному гуманітарному праву. В умовах безпосередньої небезпеки важливим аспектом є організація захисних споруд для укриття працівників та відвідувачів під час повітряної тривоги. Культурні заклади мають створювати фонди захисних споруд,

забезпечувати укриття необхідними ресурсами для комфортного перебування людей на випадок загрози. Для цього задіюються нормативні вимоги, включаючи доступність укриттів для людей з обмеженими можливостями. Особлива увага приділяється збереженню та евакуації культурних цінностей. Заклади культури вживають заходів для підготовки до евакуації унікальних колекцій, архівних матеріалів, мистецьких творів, що є культурною спадщиною нації. Процес передбачає ретельне документування, пакування та забезпечення безпечного транспортування за межі небезпечної зони. Соціокультурні заклади також активно співпрацюють із волонтерськими та благодійними організаціями для допомоги населенню. У бібліотеках, наприклад, створюють зони психологічної підтримки для переселенців, організують арт-терапевтичні заняття, що сприяють реабілітації людей, які постраждали від війни. Бібліотеки також паюють над розвитком медіаграмотності серед населення, що є важливим аспектом в умовах інформаційної війни [7].

Особливості роботи соціокультурних закладів в умовах війни мають стратегічне значення для забезпечення стабільного функціонування суспільних інституцій та підтримки населення. У цей час зростає необхідність у переформатуванні та адаптації діяльності таких закладів відповідно до нових викликів і потреб, які виникли через воєнний стан. Однією з основних особливостей є перехід на дистанційні форми роботи та обслуговування. Це сприяє збереженню культурної активності та взаємодії з аудиторією в умовах, коли фізичне відвідування закладів може бути небезпечним або обмеженим. Завдяки онлайн-форматам соціокультурні заклади можуть проводити виставки, лекції, освітні програми, що дозволяє зберігати культурний зв'язок з відвідувачами навіть на відстані. Війна також змушує соціокультурні заклади акцентувати увагу на соціальній підтримці вразливих верств населення, зокрема тих, хто постраждав від бойових дій. Для таких категорій часто організуються спеціальні програми реабілітації та адаптації, що можуть включати психологічну

допомогу, культурно-освітні заходи та інтеграційні проекти. Заклади культури перетворюються на місця соціальної підтримки, де людям надається не лише культурний контент, а й практична допомога. Важливою складовою є підтримка співробітників, зокрема через створення умов для дистанційної роботи або надання відпусток у випадках, коли робота не може виконуватись. Заклади прагнуть забезпечити своїм працівникам психологічну підтримку та зберегти їхні робочі місця, що підсилює стабільність та моральний дух команди. Ще одним аспектом є зростання соціальної відповідальності соціокультурних закладів, які беруть активну участь у волонтерських ініціативах, організують заходи на підтримку Збройних Сил України та надають гуманітарну допомогу місцевим громадам. Соціокультурні заклади під час війни виступають не лише як осередки культури, але й як центри соціальної згуртованості та стійкості, які підтримують і надихають населення в складні часи [13].

В умовах війни соціокультурні заклади України зіткнулися із серйозними викликами, що вимагають негайної адаптації та багаторівневої перебудови їхньої роботи. Через загрозу обстрілів та окупації першочерговими завданнями стали захист персоналу та відвідувачів, збереження культурної спадщини та пристосування закладів до умов кризової ситуації. Суттєвим викликом є необхідність евакуації матеріальних цінностей і оцифрування документів, що дозволяє зберегти їх навіть за умови втрати фізичних копій. Війна також призвела до руйнування понад 1000 культурних закладів, здебільшого на Сході та Півдні України, що створює значний фінансовий і адміністративний тягар для збереження функціональності культури в регіонах. Зниження доходів культурних установ до 50-60% значно обмежує їхню здатність проводити заходи та оплачувати працю персоналу. Державне фінансування культурної сфери скорочене на 30-40%, що ставить під загрозу виживання багатьох установ, які й раніше були дотаційними. Ця фінансова нестабільність також сприяє відпливу кадрів, адже 15% працівників

культури вже втратили роботу, а ще 22% зберегли її лише формально, не виконуючи фактичних робочих завдань.

На цьому тлі важливу роль відіграють соціальні функції культурних установ. Крім традиційної культурної діяльності, вони активно залучені до волонтерської роботи: майже половина працівників збирає кошти для підтримки ЗСУ або займається гуманітарною допомогою. Заклади культури також трансформуються у простори психологічної підтримки, де проводяться арт-терапія, психологічні консультації та освітні заходи для внутрішньо переміщених осіб і постраждалих від бойових дій. Онлайн-формати роботи дозволяють залишатися на зв'язку з аудиторією, коли фізична присутність неможлива, що є важливим елементом підтримки морального духу суспільства.

Таблиця 1.3. Особливості роботи соціокультурних закладів в умовах війни

Параметр	Деталі
Безпека персоналу та відвідувачів	Організація укриттів, евакуація культурних цінностей, створення пожежних дружин та груп реагування.
Зниження доходів	Доходи знизилися на 50-60%, що суттєво впливає на роботу, зарплату і можливість проведення заходів.
Скорочення державного фінансування	Фінансування зменшено на 30-40% через перенаправлення коштів на оборонні потреби.
Волонтерська діяльність	47% працівників залучено до збору коштів для ЗСУ, 49% допомагають з гуманітарною підтримкою.
Відплив кадрів	15% працівників культури втратили роботу; 22% формально залишаються, але не виконують робочих завдань.
Соціальна функція	Проведення психологічних консультацій, арт-терапії, підтримка внутрішньо переміщених осіб.
Онлайн-формати роботи	Перехід на віртуальні виставки, онлайн-лекції та інші дистанційні форми взаємодії з відвідувачами.
Захист культурної спадщини	Евакуація та збереження експонатів, оцифрування документів, зберігання у безпечних місцях.

Джерело: створено самостійно автором шляхом аналізу літератури та джерел

Отже, соціокультурні заклади України в умовах війни не лише адаптувалися до викликів, але й взяли на себе додаткові функції соціальної та психологічної підтримки, трансформуючись у центри громадянської та

культурної стійкості. Це забезпечує не лише збереження національної ідентичності, а й сприяє згуртованості суспільства у складний час.

Висновки до розділу I.

Розділ відображає теоретичні підходи до аналізу соціокультурної сфери та її значення у суспільстві. Соціокультурна сфера є, як відомо, фундаментом для формування культурних цінностей та соціальних норм, які впливають на моральні орієнтири суспільства, сприяють інтеграції різних соціальних груп і підтримують стабільність у соціально-політичних та економічних аспектах. Основні положення підкреслюють багатогранну природу соціокультурної сфери, яка охоплює інститути культури, освіти, охорони здоров'я, соціального захисту та мистецтва. Українські дослідники, такі як Н. Кочубей та Л. Лещук, розглядають соціокультурну діяльність як інструмент для формування моральних цінностей та соціальної відповідальності, що сприяє інтеграції індивідів у культурне середовище. Інші дослідники, зокрема Н. Шевченко, акцентують на ролі соціокультурної сфери як основи сталого розвитку, який включає збереження національної ідентичності в умовах глобалізації та підтримку культурного різноманіття. Особливості роботи соціокультурних закладів в умовах війни стали новим викликом, вимагаючи трансформації їхньої діяльності для забезпечення безпеки персоналу, захисту культурної спадщини та підтримки суспільного морального духу. Культурні інституції зіштовхуються із загрозою руйнування, зниженням фінансування на 30-40% і падінням доходів на 50-60%, що обмежує можливість проведення заходів та виплати зарплат. Це спонукає до активної волонтерської діяльності, коли майже половина працівників культури залучена до збору коштів на підтримку Збройних Сил України або надає гуманітарну допомогу. Заклади також трансформуються у простори психологічної підтримки для внутрішньо переміщених осіб і проводять онлайн-заходи.

Це помітно і на обласній філармонії, низка програм якої спрямована і на тимчасово-переміщених осіб, і на збір коштів.

РОЗДІЛ II. ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КЗ «РІВНЕНСЬКА ОБЛАСНА ФІЛАРМОНІЯ» В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ 2022 – 2023 РОКІВ.

2.1. Історія та основні етапи розвитку КЗ «Рівненська обласна філармонія».

Рівненська обласна філармонія заснована в 1939 році й протягом своєї багаторічної історії стала важливим осередком культурного життя міста та області. Спершу тут працювали різні творчі колективи, серед яких хорова капела, циркові та лекторські бригади, ансамбль пісні і танцю «Полісся», циганський ансамбль «Мелодії Ромен», вокально-інструментальні колективи «Олеся» та «Жайвір». Високим рівнем відзначалися виступи естрадних виконавців, таких як Ірина Поноровська та Лариса Доліна, а також ансамбль пісні і танцю «Зоря». Значний вплив на розвиток філармонії мали її керівники. До 1980 року філармонію очолював Г.С. Вегера, а в період з 1980 по 2005 рік – заслужений діяч мистецтв України С.Ф. Мельничук. Лише в 1987 році філармонія отримала власну базовий концертний майданчик – залу камерної та органної музики, де в 1989 році встановили орган, виготовлений чехословацькою фірмою «Рігер-Клосс». Цей інструмент став знаковим для філармонії, дозволяючи виконувати широкий спектр органної музики, який охоплює надбання світових класичних композиторів.

У 1990-х роках будівля, в якій розташовано залу, отримала статус пам'ятки архітектури місцевого значення. Зала камерної та органної музики стала важливою концертною платформою для камерного оркестру Рівненської обласної філармонії, одного з найстаріших оркестрів України, що славиться своїм репертуаром світової класичної музики. На щорічних фестивалях органної музики беруть участь видатні органісти з України та

Європи, що зміцнило статус філармонії як центру музичного життя. З 2004 по 2011 рік директором філармонії був Микола Орешко, а художнім керівником — Сергій Кульчинський. За цей час створено нові колективи, такі як ансамбль «Концертіно» і фольк-театр «Дуліби». У складі артистів з'явилися відомі виконавці, як-от народний артист України Степан Гіга і співак Сашко Невже. У цей період з'явилися нові лауреати та заслужені артисти, серед яких Людмила Гурова і Микола Швидків [14].

Вагомим здобутком для філармонії стало здобуття камерним оркестром звання лауреата II премії на Першому Республіканському конкурсі «Прем'єр-Палац» у Києві в 2009 році, а також отримання статусу «Академічний камерний оркестр» у тому ж році. У 2012 році зала камерної та органної музики відсвяткувала своє 25-річчя, залишаючись важливим центром для місцевої громади та музичних гурманів. У 2014 році посаду директора знову обійняв Микола Орешко, і філармонія продовжила розвивати традиції національного мистецтва та класичної спадщини. Згодом, у 2018 році її директором призначена Є.Стеценко. У філармонії відбуваються масштабні мистецькі заходи, програми для дітей, молоді, дорослих та інші культурні ініціативи. Рівненська обласна філармонія вже понад 75 років залишається важливим місцем діалогу між митцями та аудиторією. Це місце, де слухачі можуть насолоджуватися класичною музикою, яка звучить як у традиційній, так і в новаторській формі, включаючи музейні екскурсії та літні концерти на свіжому повітрі. Філармонія активно розвиває інструментальну, органну, вокальну музику, що демонструє неперевершену якість виконання як місцевих, так і міжнародних артистів.

З моменту свого створення оркестр утвердився як один з провідних музичних колективів України. Першим диригентом і художнім керівником був народний артист України Богдан Депо, який керував оркестром до 1992 року. За цей період колектив здобув чимало високих відзнак, включаючи перемогу на Першому національному конкурсі камерних

оркестрів у 1978 році, а також став лауреатом Всесоюзного огляду оркестрів у 1980 році. Оркестр активно гастролював Україною, Росією, Білорусією, а пізніше — під керівництвом І.Куцого у 1993 році – виступив у Німеччині, що сприяло його визнанню на міжнародному рівні та внесенню до світового каталогу «Musical American International Directory of the Performing Arts». Репертуар камерного оркестру охоплює три з половиною століття музичної історії, включаючи класичні твори Й.С. Баха, а також сучасну музику, створену спеціально для оркестру композиторами з різних країн. Оркестр виконав світові прем'єри творів відомих композиторів, серед яких українські митці, такі як Алла Загайкевич і Вікторія Польова, а також закордонні автори, зокрема Жан-Ів Босер (Франція), Серж Прово (Канада), Шарунас Накас (Литва) та інші. Багато цих творів було представлено на міжнародних фестивалях сучасної музики, підкреслюючи вагомий внесок оркестру у популяризацію сучасної музики. Окрім світових прем'єр, оркестр часто представляє твори, які вперше виконуються в Україні, включаючи як зразки класики ХХ століття, так і сучасні композиції. У 2003 році оркестр презентував унікальну програму з творів сучасних польських композиторів, що стало важливим кроком у розвитку культурної співпраці між Україною та Польщею. Також оркестр неодноразово брав участь у міжнародних фестивалях, таких як «Київ Музик Фест», «Контрасти» у Львові, «Прем'єри сезону» та фестивалі духовної музики в Ужгороді, що ще більше зміцнило його статус на міжнародній арені [50]. На різних етапах діяльності з оркестром співпрацювали видатні солісти й диригенти з України та зарубіжжя, зокрема народні артисти України Б. Которович, Л. Шутко, Д. Гнатюк, а також митці з Польщі, Франції, Іспанії, Росії та Канади. Серед запрошених диригентів варто відзначити Володимира Рунчака, Жан-Марі Леруа з Парижа та Ігоря Будінштейна з Берліна. З 2012 року оркестром керує Сергій Хоровець, а з 2014 року художнім керівником та диригентом стала Ольга Трофимчук [44], яка продовжує підтримувати високий рівень

колективу та розвивати його репертуар. Нині головним диригентом є Юрій Скрипник, під орудою якого оркестр продовжує радувати слухачів яскравими програмами, що об'єднують інструментальну та вокальну музику вишуканої якості. Камерний оркестр Рівненської обласної філармонії залишається важливим культурним надбанням України, зберігаючи традиції класичної музики та вносячи свіжі нотки сучасного мистецтва. Його діяльність не лише збагачує музичне життя Рівненщини, а й робить вагомий внесок у світову музичну культуру [15].

Рівненська обласна філармонія пропонує низку особливих послуг, які роблять її важливим центром для культурних та урочистих подій у місті Рівне. Однією з основних послуг є можливість швидкого укладання шлюбу у форматі «Шлюб за добу». Завдяки співпраці філармонії та Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції пари можуть одружитися всього за 24 години, що особливо привабливо для тих, хто прагне зробити цей день особливим і незабутнім. Органна заа філармонії створює неповторну атмосферу для весільної церемонії завдяки своїй унікальній акустиці та величому органу. Для клієнтів доступні пакети послуг – «Базовий» за 4297,85 грн і «Стандарт» за 5297,85 грн, які забезпечують як швидкість та зручність, так і пам'ятність події [55]. Для гостей і жителів Рівного філармонія пропонує також екскурсії, які розкривають таємниці Органного залу, де колись був костел святого Антонія, пізніше кінотеатр, а зараз головний концертний майданчик класичної музики. Відвідувачі зможуть дізнатися про історію \, її архітектурні особливості та етапи перетворення на музичний центр міста. Екскурсії проводяться як у денний час за вартістю 150 грн, так і у вечірній час за 200 грн. Програма триває 1 годину 30 хвилин і може вмістити до 25 учасників [46].

Окрім класичних екскурсій, філармонія пропонує музичну квест-екскурсію для дітей «Таємниці органного залу». Це інтерактивна подорож, під час якої учасники розгадують загадки і завдання, слухають класичну

музику та вивчають музичні терміни. Квест передбачає виконання завдань під звуки органу, а також знайомство з музикою композиторів Казимира Любомирського та Каміля Сен-Санса. Діти, розв'язуючи завдання і дізнаючись цікаві факти про органний зал, отримують нові знання та незабутні враження. Вартість участі у квесті складає 200 грн, при цьому надаються знижки на групові замовлення для груп до 20 дітей віком від 6 років [52]. Рівненська обласна філармонія активно розвиває різноманітні мистецькі проєкти, які поєднують культурну спадщину, сучасну творчість і соціально значущі ініціативи. Ось огляд найважливіших проєктів, які реалізує філармонія: Цикл концертів «Диригенти України» – цей проєкт відкриває слухачам українських диригентів із різних куточків країни, дозволяючи побачити їхню майстерність і різноманітність підходів до інтерпретації музики. Кожен концерт присвячений видатному диригенту, який виступає як зірковий гість. Серед запрошених диригентів уже були Костянтин Кімстач, Ігор Андрієвський та Ігор Муравйов [45].

Проєкт «Магія живого звуку» – це експериментальна музична вистава, що поєднує уривки класичних опер у форматі колажу. Вистава об'єднує різноманітні музичні жанри й епохи, створюючи незвичайний досвід для слухачів. Головним «персонажем» вистави виступає сам Зал камерної та органної музики, чия архітектура і атмосфера стають частиною художнього задуму [53]. Презентація збірки «Фортепіанні п'єси» Казимира Любомирського – видання фортів польського князя-композитора Казимира Любомирського, який залишив значний слід в історії музики Рівного. До збірки увійшли мазурки та полонези, які відображають романтичний дух епохи й особливості польської музичної традиції. Видання підкреслює культурне значення Рівного як центру музичної діяльності на Волині у ХІХ столітті. Соціально-мистецький проєкт «Музика-зброя» – цей проєкт спрямований на підтримку морального духу українців у часи війни. Він поєднує відеоперформанси з різними музичними інструментами (альт, фортепіано, саксофон, орган), кожен з яких символізує силу і підтримку у

важкі часи. Музика виступає як спосіб зцілення, натхнення і зміцнення стійкості людей перед обличчям випробувань. Це також своєрідний внесок митців у боротьбу за свободу і незалежність України [50]. Великодній мистецький проєкт «Ми Є!» – це культурна програма, що об'єднує хорових співаків з усієї України для виконання творів видатних українських композиторів, таких як Євген Станкович та Валентин Сильвестров. Програма включає також сучасний твір естонського композитора Еркі-Свена Тюйра «Ukrainale», написаний на підтримку України. Проєкт є важливим культурним маніфестом єдності та національної самобутності. Кожен з цих проєктів є свідченням прагнення Рівненської обласної філармонії не тільки зберігати і популяризувати культурну спадщину, а й активно реагувати на сучасні виклики, вносячи свій вклад у розвиток українського мистецтва та підтримку [22].

Проєкт "Готичний сад" від Рівненської обласної філармонії є амбітною ініціативою, спрямованою на екологічну та культурну реновацію території навколо Залу камерної та органної музики. Цей історичний об'єкт, який колись був костелом Святого Антонія XIX століття, тепер стане частиною нової концепції – створення зеленого простору з особливою естетикою і культурною функцією. Цілі та значення проєкту: Готичний сад є важливим елементом стійкого розвитку, що акцентує увагу на відновленні культурної ідентичності та екологічної свідомості громади. Проєкт має на меті не лише прикрасити та озеленити територію, але й створити простір для культурного відпочинку, залучення громадськості та проведення заходів просто неба. Це відображає прагнення команди філармонії сприяти післявоєнному відродженню міста, зміцненню культурної спадщини та залученню громадськості до спільного вирішення питань сталого розвитку. Формат реалізації та заходи: Готичний сад створюється з урахуванням думок громади, а його концепція розробляється на основі спільних консультацій. У рамках проєкту планується проведення чотирьох значущих подій для залучення рівнян:

урбаністичний інтенсив, де громадськість і фахівці обговорюють майбутній сад, публічна презентація архітектурного плану, екологічна толока для впорядкування території та open-air концерт з участю артистів і камерного оркестру філармонії. Учасники та партнерство: До розробки проєкту залучені експерти з різних галузей, включаючи архітекторів, ландшафтних дизайнерів, істориків, а також фахівців з екології та охорони культурної спадщини. Така колаборація створює багатогранний підхід до розвитку простору. Проєкт підтримується фондом ІЗОЛЯЦІЯ, організаціями Trans Europe Halles та Malý Berlín, а також програмою Європейського Союзу "Креативна Європа". Результати та перспективи: в кінцевому результаті "Готичний сад" стане відкритим культурним і екологічним простором, який зможе приймати як відвідувачів філармонії, так і мешканців та гостей міста, що бажають відпочити у гармонії з природою. Сад прикрасять декоративні дерева, кущі та вертикальне озеленення, що сприятиме поліпшенню екології міського простору. Проєкт "Готичний сад" Рівненської обласної філармонії є зразком того, як інноваційний підхід до історичних і культурних об'єктів може стати важливим фактором сталого розвитку і збереження ідентичності міста, пропонуючи місцевій громаді та гостям Рівного місце для насолоди мистецтвом і природою в самому центрі міста [48].

Проєкт "Готичний сад Органного залу – новий культурний простір Рівного" спрямований на створення унікального публічного простору навколо Залу камерної та органної музики Рівненської обласної філармонії. Основою концепції є екологічне переосмислення і реновація території історичної пам'ятки – Костелу Св. Антонія, що належить до архітектурної спадщини Рівного та був збудований завдяки польському роду Любомирських. Мета проєкту – створити простір, що об'єднає культурну ідентичність, історію міста та сучасні потреби громади, одночасно збагачуючи культурний ландшафт та зміцнюючи туристичний потенціал Рівного. Проєкт передбачає кроссекторальну співпрацю між

спеціалістами різних галузей – архітекторами, урбаністами, істориками, екологами, ландшафтними дизайнерами, а також представниками громадських організацій та місцевої влади. У рамках проєкту відбудеться низка публічних і робочих заходів, які націлені на спільну роботу всіх залучених сторін задля створення нового культурного простору, який, в перспективі, стане туристичним магнітом для регіону. Одним із ключових заходів проєкту є "Урбаністичний інтенсив", який пройде в грудні 2023 року. Під час цього заходу експерти разом із громадою обговорять питання стійкості, відбудови та можливостей відновлення міського простору, враховуючи історичний контекст місцевості. Учасники згенерують концептуальні рішення для реновації території навколо залу, які поєднують традиції неоготичної архітектури з сучасними вимогами екологічного та культурного дизайну. На основі результатів інтенсиву буде розроблено технічне завдання для архітектурного проєкту, який включатиме детальну візуалізацію "Готичного саду". Сам сад стане символом відновленої історичної пам'яті та культурної ідентичності Рівного. Дизайн буде зосереджений на вертикальному озелененні, впорядкуванні простору для громадських заходів, створенні затишних куточків для відпочинку з врахуванням потреб маломобільних груп населення, а також місць для культурних подій під відкритим небом. Весною 2024 року команда проєкту організує громадську толоку, залучивши місцевих мешканців до озеленення території навколо зали та висадки рослин, що підкреслюватимуть стиль майбутнього саду. Цей захід стане частиною екологічного виховання та активного залучення громади до процесу відновлення міста. Квітень 2024 року ознаменується публічною презентацією архітектурного проєкту з 3D-візуалізацією. Подія пройде в новоствореному мистецькому укритті "Мистецький цоколь" під залом камерної музики. Це буде можливістю для громади побачити результати спільної роботи та висловити свої відгуки щодо запропонованого рішення. Заключним акордом проєкту стане концерт "Музика в саду", який

відбудеться у травні 2025 року. Цей захід просто неба дозволить рівнянам і гостям міста насолодитися класичною музикою в атмосфері весняного вечора серед природних декорацій. Концертна програма включатиме відомі твори української та світової класики, зокрема "Мелодію" Миколи Скорика та "Маленьку нічну серенаду" Вольфганга Амадея Моцарта, що доповнить культурний досвід для відвідувачів. Проект розглядає архітектурний об'єкт не лише як туристичний магніт, але і як нову культурну традицію міста, яка відроджує та оновлює зв'язок Рівного з його європейською спадщиною.

Мистецький цоколь при Рівненській обласній філармонії — це культурний простір, що функціонує як платформа для сучасного мистецтва, об'єднуючи різноманітні жанри і види творчості. Тут проводяться концерти, виставки, лекції, дискусії та перформанси, що збагачують мистецьке життя міста. Особливе місце займають заходи, що дозволяють відвідувачам зануритися в історію та культуру Рівного. Серед них: вечірні екскурсії в Залі камерної та органної музики, що демонструють красу архітектури та акустику; тематичні концерти до Дня пам'яті та примирення, які сповнені духовності та звертаються до цінностей миру; художні виставки, як-от експозиція робіт Ніла Хасевича, присвячені національному мистецтву та історичному контексту. Інноваційні культурні прем'єри, такі як «Кавова кантата», додають інтерактивності, а музичні салони, наприклад, на честь Казимира Любомирського, стають майданчиком для глибшого розуміння музичної спадщини. Крім того, експозиції сучасного мистецтва, як «Таємниця магічних крил» та «Любомирські на Рівненщині 300 років», сприяють зануренню у місцеву культуру та історію. Мистецький цоколь виступає не лише простором для творчих колаборацій, але й центром освітніх заходів, лекцій і дискусій, спрямованих на підтримку мистецького середовища міста та культурного розвитку регіону [41].

Філармонія також долучається до відзначення історичних дат, як-от ювілеї Казимира Любомирського, наголошуючи на культурній спадщині Рівненщини. Залучення локальних та міжнародних артистів, а також організація вечірніх екскурсій, виставок сучасного мистецтва та історичних експозицій, як-от про князів Любомирських, роблять цей культурний центр значущим не лише для регіону, а й для всієї України [41]. Філармонія планує розширювати свою діяльність, пропонуючи жителям та гостям Рівного доступ до якісних культурних заходів і зберігаючи важливі історичні традиції регіону. Щорічний фестиваль органної музики «Органний собор», організований Рівненською обласною філармонією, є унікальною культурною подією, що збирає провідних органістів з України та Європи для виступів на історичному органі фірми «Rieger-Kloss». Перший фестиваль, започаткований у 2003 році директором філармонії Святославом Мельничуком під назвою «Світ дивовижний органа», з часом розширився до міжнародного масштабу і в 2012 році отримав теперішню назву «Органний собор». Фестиваль пропонує слухачам надзвичайно широкий спектр органної музики, включаючи класичні твори відомих композиторів, сучасні композиції, а також прем'єри спеціально написаних для цього заходу творів. Особливістю фестивалю є участь органістів з різних куточків світу, серед яких Володимир Кошуба, Ірина Калиновська, Рубін Абдулін, Єжи Кукля та П'єр Зеворд. Протягом років фестиваль збагатив музичне життя Рівного, перетворивши органний зал на визнаний центр органного мистецтва Сам інструмент, орган моделі ОР № 3609, створений на замовлення майстрами чеської фірми «Rieger-Kloss» і встановлений у 1989 році, є справжнім шедевром інженерної та музичної думки. Важить він майже 12 тонн і був доставлений у Рівне в 15 великих контейнерах. Встановлення органу було складним процесом, який вимагав не лише точності, а й перевірки міцності перекриття залу. Унікальні деталі органу і його конструкції, включаючи гобелени, створені з чистої шерсті сім'єю Бернікових, а також декоративні

елементи, додають естетичної цінності інструменту, який є гордістю міста. Фестиваль «Органний собор» не тільки єднає людей навколо музики, але й підтримує збереження культурної спадщини Рівного, адже його проведення в залі камерної та органної музики сприяє популяризації цього пам'ятника архітектури [25].

2.2. Особливості організації діяльності в умовах воєнного стану.

У 2022 році Рівненська обласна філармонія продовжила активну мистецьку діяльність, започаткувавши і розвиваючи численні проекти, які стали значними подіями в культурному житті міста та області, попри складні умови воєнного часу. Календарний рік традиційно відкрив фестиваль «Органний собор», який продемонстрував можливості органу в різноманітних поєднаннях – з іншими інструментами, вокалом, камерним оркестром і навіть живописом. Провідні українські органісти – В'ячеслав Калінін, Олена Мацелюх, Юлія Ландау, Максим Сидоренко, Євгенія Бельмас та Ірина Харечко – представили на сцені Органної зали багатий репертуар, включаючи німецьку, французьку та польську органні традиції. Однією з головних подій фестивалю стала прем'єра Симфонії-реквієму Фелікса Нововейського у виконанні Юлії Ландау, а заключний концерт з Концертом для органу, струнного оркестру та литавр Франсіса Пуленка у виконанні Ірини Харечко завершив фестиваль яскравим акордом. У січні, орієнтуючись на дитячу аудиторію, філармонія організувала програму «Резиденція святого Миколая» та прем'єру музичної вистави «Пригоди в країні Оркестрії» (режисер Таніна Позняк). Ці події привернули увагу наймолодших глядачів через інтерактивні ігри, класичну музику, джаз, рок та естраду. Січень завершився святковим концертом «Різдвяний дарунок», який став традицією для рівненської публіки. Лютий відзначився кількома значними концертами, серед яких «Музика закоханих», що об'єднав вокальні та танцювальні номери артистів РОФ. В останні дні перед війною відбулися концерти з участю запрошених музикантів – львівських піаністів

Ірини Берчук та Данила Саєнка, які виконали фортепіанні концерти Шопена у супроводі камерного оркестру РОФ, що стало важливою подією для міста.

Із початком російсько-української війни діяльність філармонії була повністю переформатована. Концертна діяльність перейшла у відеоформат – артисти філармонії записували патріотичні твори, у тому числі хоровий твір «Реве та стогне Дніпр широкий», присвячений Шевченківським дням, та молитву «Боже великий єдиний» з нагоди 180-річчя Миколи Лисенка. Філармонія провела мистецьку акцію «Вільне небо» на підтримку всеукраїнської ініціативи FREE SKY, де музиканти виступили перед будівлею Органної зали.

Навесні діяльність філармонії поступово відновилася. Першими заходами стали благодійні концерти для тимчасово переміщених осіб. Згодом філармонія представила концерти на головній сцені та у Мистецькому цоколі, який став важливою камерною локацією. Духовна музика, мінімалістичні твори, дитячі програми, серед яких «Карнавал тварин», – усе це відновило концертне життя закладу. Особливу увагу було приділено проєктам для дітей. Філармонія розвивала цикл дитячих вистав, квест-екскурсій «Таємниці Органної зали» та оновлену музичну виставу «Пригоди в країні Оркестрії». Діти познайомилися з класичною музикою, грали на інструментах за методикою Карла Орфа, і все це сприяло розвитку дитячої музичної культури. Літні події включали п'ятий міжнародний фестиваль «MUSICA VIVA ORGANUM», який представив рівненським слухачам органні концерти з участю музикантів з різних міст України та Європи. Однією з найяскравіших подій стало виконання композицій на органі та клавесині у дуеті французького органіста Жана Марі Левруа та Ірини Козачук. В рамках фестивалю проходили також дитячі програми, де орган супроводжувався перформативним живописом. Осінь ознаменувалася відкриттям 84 концертного сезону під гаслом «МузикаUA: музика – зброя», де філармонія спрямувала увагу на

популяризацію української музики та композиторів. У жовтні відбувся концерт за участю піаніста Ігоря Рябова з програмою «Титани українського фортепіанного мистецтва», що включала твори Косенка та Барвінського. Лекційний формат концерту, що поєднував виступи з поясненнями, став новим вектором просвітницької діяльності закладу. Серед важливих подій осені варто згадати постановку «Магія живого звуку: *pasticcio opera*», яка презентувала фрагменти українських та західноєвропейських опер. Вистава об'єднала провідних вокалістів РОФ, квартет «Дисонанс» і академічний камерний оркестр. Відзначення 300-річчя Григорія Сковороди було вшановане літературно-музичним концертом «Ловитва невловного птаха». Філармонія також активно підтримувала ЗСУ через благодійні концерти, серед яких виступ джазового квартету Ігора Закуса та академічного камерного оркестру з виконанням симфонічної поеми «Незламні». Концерт лідера гурту «Тінь Сонця» Сергія Василюка 11 грудня став ще одним внеском у підтримку воїнів. Підсумовуючи діяльність у 2022 році, можна сказати, що Рівненська обласна філармонія проявила високий професіоналізм та стійкість, продовжуючи реалізацію культурних проєктів, підтримуючи національну ідентичність і мистецьке життя міста в умовах війни [8].

У 2023 році Рівненська обласна філармонія досягла значних успіхів, ставши центром культурного життя міста та області. Попри складні умови війни, філармонія реалізувала низку визначних музичних подій, зокрема, організувавши два органні фестивалі – зимовий та літній, які стали важливими подіями для української та європейської органної культури. Ювілейний XX-й фестиваль «Органний собор» став місцем прем'єр і творчих дебютів: вперше у Рівному виступили знані українські органістки Валерія Балаховська з Києва та Світлана Бардаус із Чернівців. Їхні програми – «*Dona Nobis Pacem*» та «Мовчання тривоги» – зворушливо резонували з поточними подіями, додаючи музичним композиціям глибокого філософського та емоційного змісту, який відображав реалії

воєнного часу. Фестиваль включав також унікальні виступи, де орган звучав з вокалом (Вероніка Струк – орган, м. Одеса, Ірина Криворученко – меццо-сопрано, Рівненська обласна філармонія) та клавесином і оркестром у заключному концерті, який об'єднав солісток Рівненської обласної філармонії Олену Мацелюх (орган) та Ірину Козачук (клавесин) з академічним камерним оркестром філармонії під диригуванням Юрія Скрипника. Літній міжнародний фестиваль «MUSICA VIVA ORGANUM» підтвердив статус філармонії як центру сакрального мистецтва. З сольними органними програмами на ньому виступили відомі органісти з Німеччини та України: Бйорн О'Віде (Потсдам), Станіслав Калінін (Харків), Ірина Харечко (Київ). Кульмінацією фестивалю став концерт-перформанс «Кіно-органум», який об'єднав епічні композиції з кінофільмів, адаптовані для органу, фортепіано, флейти Пана, струнного квартету та вокалу. У цьому масштабному проєкті взяли участь артисти Рівненської обласної філармонії, зокрема Олена Мацелюх, Інна Бобомуратова, струнний квартет «Dissonance», а також запрошені артисти з Рівного, Львова та Києва. Відео-мепінг для перформансу розробив Євгеній Герзанич, що додало заходу особливої видовищності. Однією з найважливіших подій року став новий фестиваль класичної музики «Рівненські класичні резиденції», який урочисто відкрив ювілейний 85 концертний сезон Рівненської обласної філармонії. Фестиваль, що тривав з 1 по 22 жовтня, включав сім унікальних імпрез та дві арт-події, покликані відродити європейські музичні традиції міста, пов'язані з княжим родом Любомирських. Цей новий формат став знаковим для Рівного, відновлюючи історичні зв'язки міста з класичною музикою Європи.

1 жовтня, у перший день фестивалю «Рівненські класичні резиденції», творчий колектив Рівненської обласної філармонії разом із запрошеними музикантами представив три різнопланові імпрези, що демонстрували багатогранність музичних стилів і форматів. Серед них було «Відлуння джазу» – подія просто неба в саду Органного залу, де

звучали джазові імпровізації та аргентинське танго, зокрема прем'єра для Рівного сюїти М. Д. Пуйоля «Буенос-Айрес». Наступною стала «Музичний салон Казимира Любомирського» – театралізований вечір у стилі XIX століття, що проходив у затишній атмосфері Мистецького цоколя. Завершила день програма «EUROPA SONORE», де прозвучали твори французьких, чеських та сучасних українських композиторів, що виконувались вперше у Рівному. Фестиваль зібрав провідні музичні колективи з Києва та Львова, а концертні програми були ретельно скомпоновані для задоволення найрізноманітніших музичних уподобань слухачів. Київський квартет саксофоністів, єдиний в Україні в своєму роді, представив програму кіношедеврів, виконуючи музичні твори Морріконе, Бернстайна, Гершвіна, П'яццолли, Манчіні. Участь у програмі взяв також відомий саксофоніст Рівного Тарас Пастушок, соліст Рівненської обласної філармонії. Фортепіанний дует професорів Львівської національної музичної академії Оксани Рапіти та Мирослава Драгана блискуче виконав твори М. Скорика, додаючи вечору вишуканої піаністичної майстерності. Кульмінацією фестивалю став концерт Національного ансамблю солістів «Київська камерата» під керівництвом Народного артиста України Володимира Шейка. Колектив, який понад 30 років популяризує українську сучасну музику, представив твори Сильвестрова, Станковича, Зубицького, Козаренка, Алмаші, з віртуозною грою солістки та художньої керівниці Богдани Півненко. Серед виконавців був і композитор та віолончеліст Золтан Алмаші, чия присутність додала вечору неповторного звучання. Фестиваль «Рівненські класичні резиденції» об'єднав не тільки музикантів, але й тих, хто популяризує локальну культуру та історію. Фотографи Олександр Харват та Світлана Калько представили арт-проект «РІВНЕ: РЕНЕСАНС ОБРАЗІВ», де відомі рівняни постали в образах історичних постатей міста. Проект, презентований у сакральному просторі Мистецького цоколя Органного залу, супроводжувався музикою Казимира Любомирського, що додало події значної історичної ваги. Залучивши юних

митців до фестивальних заходів, філармонія спільно з керівницею арт-студії StepArt Наталією Сміховською організувала Family Day з виставкою «Намальована історія князів Любомирських». Виставка дозволила відвідувачам побачити історичні образи міста очима дітей, що додало події зворушливості та допомогло встановити новий формат комунікації з дитячою аудиторією. Протягом року філармонія сміливо експериментувала з музично-театральними постановками. Зокрема, у січні відбулась прем'єра «Кавової кантати» Й. С. Баха, виконана у новій, безпечній локації Мистецького цоколя Зали камерної та органної музики. Це сучасне прочитання бахівського твору, що стало яскравою подією та розширило жанрові горизонти філармонії. Виконавиця головної ролі Лізхен, Анастасія Янцур, втілила ідею проєкту, а режисерка Таніна Позняк реалізувала новаторське бачення. Родзинкою постановки стали джазові інтерлюдії, написані Юрієм Скрипником, що додало нових акцентів класичній кантаті.

У продовження проєкту «Pasticcio opera» (2022) Володимир Сторожук представив нову режисерську версію – «Магія живого звуку – 2», прем'єра якої відбулася 19 лютого 2023 року. Музична вистава побудована на перлинах світової опери у виконанні співаків Рівненської обласної філармонії – Ірини Криворученко, Миколи Швидківа, Світлани Жуковської, Інни Бобомуратової, Анастасії Янцур, Іллі Кубая, Павла Мишука та Анни Прядко. Музичний супровід здійснювали квартет «Dissonance» та академічний камерний оркестр РОФ. Запрошеними гостями виступили солістка Львівського національного театру опери та балету Аліна Діденко і актор Рівненського академічного обласного театру ляльок Корній Демидюк. Вистава, яку можна назвати «оперним путівником», надала можливість аудиторії ближче познайомитися з найвідомішими персонажами оперної сцени. Варто зазначити, що колектив Рівненської філармонії активно підтримує різноманітні творчі колаборації. Однією з наймасштабніших подій 2023 року стало фольклорно-

етнографічне дійство «Сонцеколо», представлене 26 березня. Цей проєкт, побудований на основі старовинних обрядів річного циклу, поєднав український традиційний календар із древніми піснями, які супроводжували головні свята річного кола. Музика, слово, танець і театральне дійство злилися у гармонійну єдність. Під час заходу звучав автентичний поліський фольклор як у традиційній версії, так і у сучасній інтерпретації українських композиторів та аранжувальників. Публіка мала можливість не лише слухати, а й долучитися до дійства, зокрема під час майстер-класу з поліського танцю від фольклорного гурту «Веснянка». У проєкті взяли участь гурт «ETNOmix», солістки РОФ Світлана Юзюк та Ріта Макарук, етногурт «Сільська музика», фольклорний гурт «Веснянка» та академічний камерний оркестр РОФ під режисурою Таніни Позняк.

Навесні та влітку філармонія представила два дитячі проєкти: музичну виставу «Кіт в чоботях» (14 травня) та музично-інтерактивне дійство «Карнавал тварин» для дітей від п'яти років (18 червня). «Кіт в чоботях», одна з найвідоміших казок Шарля Перро, ожила у музичному супроводі найкращих творів класики – від Баха і Россіні до Моцарта та Бізе. Авторкою проєкту виступила заслужена артистка України Ірина Криворученко, яка зазначила, що ідеєю постановки стало бажання популяризувати класичну музику серед дітей. «Карнавал тварин» поєднав музику сюїти Каміля Сен-Санса з інтерактивними іграми, ритмічними вправами та малюванням, створивши унікальне дійство, в якому діти могли відгадувати, озвучувати та розфарбовувати музичні образи. Учасниками вистави були артисти РОФ Ірина Козачук (фортепіано) та квартет «Dissonance». Перекладення мініатюр для струнного квартету спеціально для цього проєкту створив Олег Кузьмінчук. Проєкт увійшов до постійного репертуару філармонії і отримав схвальні відгуки від дітей з особливими потребами, що відкриває перспективи для розвитку інклюзивних програм.

Рівненська філармонія започаткувала новий цикл концертів – «Диригенти України», який став важливим етапом у професійному розвитку академічного камерного оркестру РОФ. В рамках проєкту відбулися виступи під орудою Народного артиста України Ігоря Андрієвського, а також Ігоря Муравйова, Костянтина Кімстача та британського диригента Стівена Еллері. Завдяки проєкту філармонія запросила Ігоря Муравйова на посаду диригента, що стало важливим кроком у розширенні художніх можливостей оркестру. Протягом року філармонія приймала провідні українські колективи та видатних сольних виконавців, серед яких Національний ансамбль солістів «Київська камерата», Київський квартет саксофоністів, а також низка відомих музикантів, таких як Артем Полуденний, Богдана Півненко, Юрій Шутко, Золтан Алмаші та багато інших. Ці зустрічі дозволили рівненській публіці насолодитися різноманітними музичними жанрами – від класики до сучасних інтерпретацій. Однією з важливих місій Рівненської філармонії є підтримка юних талантів. У 2023 році філармонія ініціювала проєкт «Діти-таланти», де молоді музиканти Рівненщини змогли виступити на великій сцені разом з академічним камерним оркестром РОФ. У майбутньому цей захід планується зробити щорічним. [9]

2.3. Фестиваль «Рівненські класичні резиденції» як чинник розширення культурного простору та самоідентифікації.

Культурно-дозвіллева, концертна й фестивальна діяльність нині розглядається крізь призму воєнного стану, хоча не завжди безпосередньо торкається воєнної тематики. В умовах сучасних суспільних викликів фестивальна діяльність має особливе значення, оскільки вона створює позитивне творче середовище, що консолідує спільноту навколо актуальних проблем сьогодення та сприяє формуванню стійкого психологічного клімату в суспільстві. Мистецтво, як соціокультурний феномен, має потенціал полегшувати переживання складних емоцій та

допомагати суспільству адаптуватися до екстремальних обставин. Крім того, фестивалі зберігають низку важливих функцій: освітню, виховну, популяризаторську, комунікативну, інформаційну, аксіологічну та інші, які активно реалізуються під час проведення таких заходів. Це сприяє зміцненню культурної ідентичності, обміну цінностями та формуванню громадянської свідомості. Етико-соціальний аспект фестивалів має глибоке значення для гуманізації суспільства, сприяючи його моральному та етичному вихованню. Важливою є також їхня функція у зміні конативної (поведінкової) моделі суспільства. За умов, коли соціальне середовище часто характеризується високим рівнем конфліктності, такі заходи мають потенціал для зниження напруги, регулювання конфліктних ситуацій і корекції ставлення громадян до різних соціальних явищ. Зважаючи на панічні настрої в суспільстві через агресію ворога, святкова місія фестивалів є важливою у культурному просторі країни. І головним викликом постає не лише збереження існуючих, але й поява нових актуальних фестивалів, незважаючи на кризові умови. Варто зазначити, що менеджмент змін має стати постійною практикою для концертних установ та організаторів фестивалів у створенні культурних продуктів [3; 5].

Ефективне планування дозволило оргкомітету фестивалю успішно реалізувати всі визначені пріоритети. Цей проєкт [8] суттєво вплинув на розвиток обласної філармонії: започаткування першого фестивалю класичної музики сприяло відновленню її статутної діяльності як культурної інституції. Події фестивалю розкрили культуротворчий потенціал талановитих українських музикантів, які продовжують працювати в Україні під час повномасштабного вторгнення рф. Одним з основних задумів проєкту була кроссекторальність, що спрямувала заходи на промоцію української музики та збереження культурної спадщини шляхом інтеграції різних секторів культури. У майбутньому це сприятиме формуванню культурної екосистеми Рівного, розвитку партнерств та залученню ширшої аудиторії. Так, фестиваль, об'єднавши культуру,

історію та мистецтво, продемонстрував цінності українського суспільства, підтвердивши їхню життєздатність та підтримуючи моральний дух українців у боротьбі з російською агресією. Серед партнерів фестивалю стали важливі інституції, такі як Управління культури і туризму Рівненської обласної державної адміністрації, Рівненський обласний краєзнавчий музей, громадські організації та об'єднання, які спільно працювали над підготовкою заходів.

Проект «Рівненські класичні резиденції» був унікальним завдяки кроссекторальному підходу: з одного боку, це популяризація музичного мистецтва, а з іншого — збереження культурної спадщини Рівного, зокрема його архітектурних пам'яток та історії, пов'язаної з родом Любомирських, які значно вплинули на місто в минулому. Цей проект, натхненний історією Любомирських, став основою для нових форматів, традицій та музичних практик, що значною мірою підсилило культурну стратегію міста, розроблену у 2022 році стейкхолдерами культури, серед яких була і КЗ «РОФ» РОР. Фестиваль відповідав складовим візії культури Рівного до 2030-х років: жива спадщина (княжий рід Любомирських), проактивний культурний патріотизм, культурні магніти, екологічні культурні локації та динамічні можливості для нових культурних ініціатив. Основною цінністю проекту стали його учасники: професіонали, культурні менеджери, музиканти, краєзнавці, історики, які завдяки синергії створили яскраві культурні події та підтримали розвиток міста і держави. Інноваційність проекту полягала в розширенні діяльності Рівненської обласної філармонії та реновації її послуг, зокрема виставок, лекцій, мистецьких зустрічей, екскурсій, коворкінг-зон, а також літньої сцени у саду органної зали [10]. Після реалізації проекту Зала камерної та органної музики позиціонується не лише як концертний майданчик, але й як доступний культурний центр для жителів міста, митців, гостей та туристів. Архітектурна пам'ятка має стати мистецьким центром, туристичним «магнітом» та візитівкою Рівного.

Статистика також вражає. Цільова аудиторія заходів склала 4000 осіб, серед яких: 400 музикантів та митців; 500 викладачів та студентів мистецьких навчальних закладів; 70 представників аматорських колективів; 1500 учнів та студентів профільних закладів освіти Рівного та області; 200 культурних менеджерів та представників креативних індустрій; 600 поціновувачів класичної музики, включно з внутрішньо переміщеними особами; 500 представників креативного класу та 30 осіб із-поміж лідерів думок і громадських діячів [37].

Культурні потреби як безпосередньої, так і опосередкованої аудиторії було визначено на основі статистичного аналізу діяльності Рівненської обласної філармонії та дослідження, проведеного під час розробки Стратегії розвитку культури Рівного до 2030 року, що використовувала адаптовану методологію проекту «Креативні міста та регіони» [5]. Фестиваль надав можливість фахівцям і музикантам обмінятися виконавським досвідом, тоді як учні та студенти змогли опанувати нові професійні навички. Культурні менеджери та представники креативних індустрій отримали практичний приклад інтеграції різних культурних секторів. Захід задовольнив духовні та естетичні потреби, сприяв культурному зростанню аудиторії, ознайомив рівнян із різноманітними стилями академічної музики, а також історією та культурою регіону. Глядачі мали змогу заглибитися у творчість як сучасних, так і історичних постатей музичного мистецтва регіону. Фестиваль створив умови для подальшого розвитку класичної музики в Рівному та області, а також розширив діяльність обласної філармонії, що у перспективі дозволить проводити культурні проекти, об'єднуючи в мистецькому просторі Зали камерної та органної музики істориків, художників, митців, краєзнавців, музикантів та культурних менеджерів [11].

Особливу увагу приділено комунікаційній стратегії проекту. Інформаційне охоплення здійснювалося за участю лідерів думок регіону.

Використовувалися різноманітні канали комунікації, серед яких виступи та інтерв'ю місцевих громадських діячів та посадовців, що підвищило обізнаність серед аудиторії. Після початку повномасштабного вторгнення РФ в Україні виникла гостра потреба у самоідентифікації українців як носіїв унікальної культури, що вплинуло на формування нових культурних смислів та практик, спрямованих на консолідацію та взаєморозуміння у суспільстві. Тому ключовим меседжем фестивалю став слоган «МИ-Є!», названий на честь твору Ю. Шевченка для скрипки й струнного оркестру, який прозвучав на концерті-відкритті. Це своєрідний парафраз мелодії М. Вербицького — Гімну України, що прозвучав з особливою емоційністю та став маніфестом волі українського народу. Цей твір, написаний Ю. Шевченком зимою 2014 року під час Революції Гідності, створений як «тиха світла молитва за Україну» [54].

Задля поширення інформації про фестиваль були залучені такі спікери та лідери думок: С. Гемберг, заступник голови Рівненської обласної військової адміністрації; Л. Романюк, начальник управління культури і туризму Рівненської обласної державної адміністрації; Н. Лозовська, начальник управління культури та туризму Рівненської міської ради; О. Тарасенко, заслужений діяч мистецтв України та хормейстер Національного театру опери та балету ім. Т. Шевченка; М. Бендюк, голова БО «Фонд реставраторів України»; О. Булига, директор КЗ «РОКМ» РОР; Е. Стеценко, керівник проекту та директорка Рівненської обласної філармонії; Р. Варнава, музикознавиця, художній керівник філармонії, докторка філософії. Проєкт отримав висвітлення у медіа, що є партнерами філармонії та з якими укладені партнерські угоди. Серед них: медіа-група «ITV», інформаційні сайти «ЧаРівне», «Інформаційний потік Рівне», «Рівне вечірне», «Третя столиця», «Район культура», «Rivne online», «Ого», а також телерадіокомпанії: «Суспільне Рівне», «Рівне-1», «Сфера TV». Інформаційне висвітлення охоплювало репортажі, інтерв'ю, пости та

прес-конференції, що дозволило досягти широкого кола аудиторії та створити обізнаність про фестиваль.

Під час реалізації проєкту команда використовувала низку інструментів внутрішнього моніторингу для забезпечення ефективного управління та досягнення поставлених завдань. Основним інструментом для координації робочих процесів став додаток Trello, який допомагав відстежувати виконання завдань і контролювати дотримання строків. Для попереднього аналізу зацікавленості в подіях проєкту було проведено експрес-анкетування відвідувачів Рівненської обласної філармонії, а також опитування у соціальних мережах філармонії. Крім цього, індивідуальні інтерв'ю з фахівцями культурної сфери та креативних індустрій Рівного допомогли уточнити потреби й очікування аудиторії. Важливим елементом управління стало щотижневе обговорення результатів, під час якого команда здійснювала моніторинг реалізації робочого плану. Для підготовки подій використовувалися чек-листи, що забезпечувало узгодженість у процесах, а для оцінки інтересу аудиторії відстежувалася динаміка продажу квитків на платні заходи та аналізувалися списки реєстрації учасників майстер-класів, лекцій та екскурсій. З метою оцінки вражень відвідувачів проводилося анкетування, а додаткові дані були отримані завдяки аналізу статистики сайту й соціальних мереж філармонії [38].

У результаті комунікаційної та рекламної кампанії проєкт охопив понад 20 000 осіб. До цієї сукупної аудиторії входять підписники соціальних мереж філармонії, залучені лідери думок, партнери та постійні відвідувачі. Розміщення зовнішньої реклами у вигляді афіш, бігбордів, постерів та роздаткових матеріалів сприяло інформуванню широкого кола містян. Комунікаційна стратегія забезпечила детальне ознайомлення громадськості з новим культурним продуктом — першим фестивалем класичної музики в Рівному. Завдяки цьому, проєкт має перспективу продовження та розвитку, передбачаючи створення й закріплення ряду

культурних ініціатив. Так, одним із важливих результатів проєкту стало започаткування щорічного фестивалю «Рівненські класичні резиденції», який планується проводити за підтримки органів влади, місцевого самоврядування, донорів, спонсорів і меценатів. Подальший розвиток фестивалю включатиме розширення творчих зв'язків та оновлення програми позаконцертних заходів, що сприятиме ще більшій інтеграції та об'єднанню культурної спільноти. Серед нових культурних традицій, започаткованих фестивалем, виділяються «Свято музики для міста» і «Жива спадщина», що відроджують історичні практики, пов'язані з постаттю роду Любомирських, та підтримують візійні напрямки Стратегії розвитку культури Рівного. Це створює сприятливі умови для духовного, естетичного та соціального розвитку як кожної людини окремо, так і громади в цілому. Окрім цього, в межах філармонії на умовах самоокупності було створено постійний мистецький продукт – дитячу квест-екскурсію «Таємниці органної зали». Також сформовано екскурсійний тур Залою камерної та органної музики, що став новим культурним продуктом філармонії. Усі промоційні матеріали, зокрема відеоролики, фотозвіти й інтерв'ю з учасниками фестивалю, були розміщені у відкритому доступі на інтернет-ресурсах організації та її партнерів, що забезпечило їх широке охоплення. Крім того, матеріали для музичних лекторіїв стали постійним культурним продуктом філармонії, також функціонуючи на умовах самоокупності. Реалізація проєкту сприяла підвищенню іміджу Рівненської обласної філармонії як провідної концертної установи регіону та значно підняла культурний статус Рівного [2].

Нарешті, завдяки знаковому фестивалю класичної музики, місто Рівне утвердилося як вагомий культурний центр, здатний генерувати нові та незвичні культурні досвіди. Сьогодні Рівне приваблює все більшу аудиторію, пропонуючи оригінальні культурні продукти, які об'єднують віртуальні та живі формати, історичні та сучасні елементи, що гармонійно

поєднуються в межах різних індустрій та локацій, підвищуючи статус міста як культурного осередку.

Висновки до розділу II.

Діяльність Рівненської обласної філармонії у 2022–2023 роках відзначалася багатогранністю, інноваційними підходами та активним залученням широкої аудиторії до культурного життя навіть в умовах воєнного часу. Заснування нових проєктів, зокрема «Рівненські класичні резиденції», стало не лише мистецьким досягненням, а й потужним інструментом культурної дипломатії, що сприяє формуванню позитивного іміджу Рівного як міста, здатного об'єднувати європейські музичні традиції та українську культурну спадщину. Цей фестиваль, організований із залученням широкого кола партнерів та місцевої громади, дав змогу культурним діячам в умовах війни продемонструвати значущість українського мистецтва на міжнародному рівні, підтримуючи моральний дух суспільства та посилюючи культурну самоідентифікацію мешканців. Філармонія впровадила велику кількість програм для різних вікових і соціальних груп, адаптуючи репертуар до потреб суспільства в часи війни. Організація благодійних концертів для підтримки ЗСУ, відеоперформансів та мистецьких акцій на підтримку національної єдності стала невід'ємною частиною її діяльності. Особливу роль відігравали дитячі програми, які не лише розвивали музичні та творчі навички у юних слухачів, а й забезпечували психологічну підтримку через позитивний досвід, що дає їм мистецтво. Впровадження інтерактивних квест-екскурсій та музичних вистав сприяло популяризації класичного мистецтва серед молодшої аудиторії, формуючи культурне середовище, в якому діти знайомляться з музичною спадщиною України та світу. Фестиваль «Органний собор» став ще одним знаковим культурним заходом, що зміцнив позиції філармонії як осередку духовного мистецтва. Програми, які включали прем'єрні виконання, виступи відомих українських та європейських органістів,

значно підняли статус Рівного як міста, відкритого до міжнародних мистецьких обмінів і співпраці. В умовах воєнного стану, коли культурні заходи набули особливого значення, філармонія стала платформою для популяризації українських композиторів, а також для підтримки українських виконавців, які змогли продемонструвати свою майстерність та патріотизм. Особливою подією став ювілейний XX-й фестиваль «Органний собор», що підкреслив майстерність українських органістів і включав композиції, які втілюють національні символи та теми боротьби за свободу.

Проект «Готичний сад» символізував прагнення філармонії до екологічного оновлення міського простору, поєднуючи культурну функцію із сучасною естетикою, орієнтованою на сталий розвиток і відродження культурної ідентичності міста. Створення цього зеленого простору стало важливим кроком для філармонії у створенні нових локацій для культурного відпочинку на відкритому повітрі, що особливо актуально в умовах збройного конфлікту. Завдяки підтримці численних партнерів, до яких увійшли міжнародні та українські організації, зокрема фонд «Ізоляція» та Trans Europe Halls, цей проєкт сприяв екологічній свідомості місцевої громади, залучаючи її до ініціатив, що підкреслюють важливість збереження і розвитку культурного середовища. Громадські заходи, як-от архітектурні обговорення, екологічні толоки та концерти open-air, додали особливого значення цьому проєкту, зміцнюючи культурну ідентичність Рівного та сприяючи активному залученню мешканців до його розвитку. У 2023 році філармонія ще більше активізувала свою діяльність, розширюючи репертуар та впроваджуючи нові культурні продукти, які залучають різні соціальні групи, включно з внутрішньо переміщеними особами. Музично-театральні постановки, як-от «Кавова кантата» та «Магія живого звуку», стали свіжими подихами для шанувальників мистецтва, привертаючи увагу до класичних творів у сучасній інтерпретації. Ці постановки об'єднали провідних українських виконавців,

що дозволило рівненській публіці насолодитися високим рівнем виконання і разом із тим розвивати інтерес до театральних-музичних проєктів. Філармонія також розвивала проєкти, що підтримують дитячу творчість і залучення молоді до культурного середовища, включаючи цикл концертів «Діти-таланти», у рамках якого юні музиканти мали можливість виступити на великій сцені поряд із професійними виконавцями. Завдяки цьому філармонія сприяє розвитку наступного покоління музикантів і підтримує культурну спадщину. Така активність у роботі з молоддю та створення нових програм демонструють соціально відповідальний підхід до майбутнього культури, закріплюючи філармонію як центр для розвитку молодих талантів. Проєкти, які запровадила філармонія, охоплюють також важливі соціально-етичні аспекти.

РОЗДІЛ III. ОСНОВНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ЗАКЛАДІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ.

3.2. Стратегії підтримки закладів культури в кризових умовах.

Згідно з «Проектом Плану відновлення України» та рекомендаціями Національної ради з відновлення України, представленими робочою групою «Культура та інформаційна політика», стратегія підтримки закладів культури в умовах кризи включає кілька ключових напрямів. Основні завдання передбачають відновлення культурної інфраструктури, збереження кадрового потенціалу, модернізацію культурного продукту, підвищення доступності закладів культури, а також розширення міжнародної присутності українського культурного контенту. Перший стратегічний напрямок зосереджений на відновленні інфраструктури культурних установ, зруйнованої або пошкодженої внаслідок бойових дій. План передбачає створення нової інфраструктури, що відповідатиме вимогам безбар'єрності та безпеки. Реалізація цього завдання залежить від залучення коштів державного бюджету та міжнародних донорів, оскільки бюджетні витрати на культуру значно обмежені через спрямування більшої частини фінансування на резервний фонд у зв'язку з воєнними діями.

Другий напрям стосується підтримки та збереження кадрового ресурсу. Великий відтік працівників сфери культури через війну став значним викликом для відновлення. Пропонується розробка фінансових стимулів для повернення працівників та студентів мистецької освіти, а також впровадження програм для підвищення кваліфікації в таких сферах, як стратегічне планування, проєктний менеджмент, фандрайзинг, які сприятимуть адаптації культурних установ до нових викликів. Третій напрямок акцентує увагу на оновленні репертуарної політики культурних закладів. Для цього передбачено розробку національного культурного продукту, який сприятиме зміцненню національної ідентичності та

протидії зовнішній пропаганді. Заклади культури будуть заохочуватися до створення нових творів, які зможуть надати населенню моральну підтримку. Водночас планується посилення української культурної присутності на міжнародній арені через підтримку експорту культурного продукту та організацію заходів, що популяризують українську культуру за кордоном.

Четвертий напрям передбачає цифрову трансформацію культурної сфери. У планах – модернізація управлінських процесів і забезпечення доступу до культурних продуктів через цифрові платформи, що дозволить розширити охоплення аудиторії та надасть можливість використовувати нові форми культурної взаємодії. П'ятий напрям полягає в створенні умов для безбар'єрного доступу до культурних установ для всіх верств населення, включно з особами з обмеженими можливостями. Це стане основою для залучення ширшої аудиторії до культурних послуг. Загалом, стратегія підтримки закладів культури в кризових умовах передбачає багатовекторний підхід, орієнтований на зміцнення інфраструктурних, кадрових та інформаційних можливостей закладів культури [23].

Аналізуючи стратегії підтримки закладів культури в кризових умовах, підготовлені Українським культурним фондом (УКФ), можна виділити кілька основних аспектів, спрямованих на адаптацію до викликів, спричинених війною.

Згідно з дослідженням, однією з центральних стратегій є залучення міжнародної фінансової підтримки. Велика частка респондентів назвала цей аспект ключовим для виживання та розвитку. В умовах недостатності державного фінансування, особливо для недержавних організацій, міжнародні гранти та стипендії стали головним джерелом фінансування. УКФ активно співпрацює з міжнародними партнерами, надаючи інформаційну підтримку щодо доступних грантових можливостей та консультацій. Інша важлива стратегія – створення нових продуктів та послуг, які відповідають потребам суспільства в умовах війни. Це включає

культурні проекти, що підсилюють національну ідентичність та моральний дух, а також продукти, які інтегруються з соціальною та психологічною підтримкою для населення. Нові проекти часто мають патріотичний та інтеграційний характер, що відповідає запиту на підтримку та згуртованість суспільства. В умовах постійних загроз фізичному доступу до культурних закладів це дозволяє закладам культури залишатися актуальними та залучати широку аудиторію, включно з українцями за кордоном.

Оптимізація витрат – ще один аспект, який широко впроваджують заклади культури, намагаючись вижити в умовах обмеженого фінансування. Багато установ перейшли на оптимізацію кадрового розкладу, запровадили скорочений робочий тиждень або гнучкі графіки. Такі заходи дозволяють зберегти частину ресурсів для основної діяльності і уникнути повного закриття. За словами представників УКФ, оптимізація витрат допомагає закладам не лише залишатися дієздатними, але й інвестувати частину заощаджених коштів у важливі проекти або нові технології. Цифровізація діяльності також стала однією з центральних стратегій. Це включає не лише створення цифрових архівів та онлайн-платформ для забезпечення доступу до культурного продукту, а й переведення більшості операцій на цифрові платформи для підвищення ефективності управління. Онлайн-заходи, виставки, презентації та інші формати, що стали доступними для широкої аудиторії, допомагають зберегти зв'язок з громадськістю та підтримувати інтерес до української культури навіть за відсутності фізичної присутності. Аналітична записка підкреслює важливість підтримки психологічної адаптації працівників культурної сфери. Війна та пов'язані з нею складнощі призводять до зростання стресу та емоційного виснаження. Відтак, УКФ рекомендує створення програм психологічної підтримки та навчальних семінарів для працівників культури, що допоможе їм впоратися з негативним впливом війни та продовжувати свою діяльність на користь суспільства. Попри

впровадження таких стратегій, існує низка бар'єрів для їх успішної реалізації. Основними перешкодами є відсутність стабільного державного фінансування, яке покриває лише базові витрати, недостатній рівень діджиталізації в окремих установах та проблеми з кваліфікованими кадрами через значний відтік фахівців. Для подолання цих викликів УКФ вважає за необхідне не лише продовжувати оптимізацію витрат, але й розробляти програми з підтримки та навчання кадрів.

В аналітичній записці УКФ рекомендує, щоб підтримка закладів культури включала не лише фінансові ресурси, але й розширену консультаційну підтримку, спрямовану на покращення стратегічного планування та кризового менеджменту. Державні та недержавні установи можуть посилити партнерства з міжнародними фондами та організаціями, що дозволить забезпечити стабільне фінансування. Успішним напрямом також стане створення спеціалізованих освітніх програм для працівників культури, що допоможе швидко адаптуватися до змін. У цілому, ефективна адаптація закладів культури до кризових умов передбачає комплексний підхід, який включає як фінансову підтримку, так і інституційну модернізацію, розширення цифрових можливостей та стратегічну орієнтацію на міжнародну підтримку і співпрацю [39].

Стратегія підтримки закладів культури в умовах кризи передбачає багатокомпонентний підхід, спрямований на зміцнення інфраструктури, кадрів, модернізацію культурного продукту та забезпечення доступності культурних послуг. Важливою частиною стратегії є також розширення цифрових можливостей та активне залучення міжнародної підтримки. Під час кризи основним викликом є обмежені ресурси, що робить оптимізацію витрат, залучення грантів і підтримки особливо важливими. Кожен із наведених аспектів стратегії адаптований до сучасних викликів, зокрема наслідків війни, через які культурна сфера зазнала значних змін і втрат [26].

Таблиця 3.2. Узагальнені кроки

підтримки закладів культури в кризових умовах

Напрямок	Конкретні кроки	Опис
Відновлення інфраструктури	Залучення коштів державного бюджету та міжнародних донорів	Відновлення пошкоджених об'єктів культури через фінансову підтримку з державних і міжнародних джерел. Безбар'єрність та безпека – ключові вимоги до інфраструктури.
Збереження кадрового ресурсу	Фінансові стимули, програми перепідготовки	Повернення фахівців та студентів мистецьких закладів через фінансові стимули та освітні програми з підвищення кваліфікації в управлінських навичках.
Модернізація репертуарної політики	Створення культурних продуктів на основі національної ідентичності	Розробка національно орієнтованого контенту для зміцнення патріотизму та опору зовнішнім пропагандистським впливам. Підтримка морального духу суспільства.
Цифровізація діяльності	Модернізація управлінських процесів, створення цифрових архівів та платформ	Переведення основних процесів у цифровий формат для розширення охоплення аудиторії. Впровадження онлайн-заходів для збереження зв'язку з громадськістю.
Забезпечення безбар'єрного доступу	Створення умов для доступу всіх груп населення, зокрема людей з обмеженими можливостями	Інфраструктурні та організаційні зміни, що дозволяють доступ до культурного продукту всім верствам населення, включно з інклюзивними заходами.
Залучення міжнародної фінансової підтримки	Подача заявок на гранти, співпраця з міжнародними фондами	Міжнародні гранти та партнерство з іноземними організаціями допомагають стабілізувати фінансове становище закладів, особливо в умовах обмеженого бюджету.
Оптимізація витрат	Оптимізація кадрового складу, скорочений робочий тиждень, гнучкі графіки	Раціональне використання обмежених ресурсів дозволяє зберегти функціональність закладів і вивільнити кошти для основних потреб.
Психологічна підтримка працівників	Створення програм психологічної допомоги та навчальні семінари	Програми для зменшення стресу серед працівників, спричиненого кризою, підвищення стійкості та мотивації в умовах війни.
Освітні програми для працівників	Розширення кваліфікаційного рівня в проектному менеджменті, фандрайзингу	Забезпечення працівників знаннями, які дозволяють культурним установам адаптуватися до викликів кризи.
Підтримка нових продуктів та послуг	Створення культурних проектів патріотичного характеру	Програми з формування національної ідентичності, які враховують соціальну ситуацію в

		країні та допомагають подолати кризові настрої.
--	--	---

Джерело: створено самостійно автором шляхом аналізу літератури та джерел

Стратегія підтримки закладів культури в кризових умовах базується на адаптивності до сучасних викликів, багатовекторному підході до фінансування, зміцненні кадрового потенціалу та розширенні аудиторії завдяки цифровізації. Важливим аспектом є розвиток інноваційних підходів до роботи культурних установ, що дозволяє залишатися актуальними й доступними для населення. Це забезпечить стійкість і подальший розвиток української культурної сфери, яка в умовах кризових змін виступає важливим джерелом національної єдності та підтримки морального духу.

3.1. Виклики щодо розвитку соціокультурної сфери після війни.

Післявоєнний розвиток соціокультурної сфери в Україні стикається з численними викликами, які включають як традиційні, так і нові проблеми, що постали через сучасні обставини. Першочергово, йдеться про необхідність відновлення пошкодженої інфраструктури, що була зруйнована внаслідок воєнних дій. Це потребує значних капіталовкладень та державної підтримки, оскільки більшість культурних об'єктів фінансово неспроможні самостійно впоратися з наслідками війни. У цьому контексті також постає питання ефективного використання міжнародної допомоги, яка може сприяти відбудові сфери та модернізації культурних інституцій для задоволення сучасних вимог. Іншою суттєвою проблемою є брак кадрів у соціокультурній сфері. Внаслідок війни значна кількість фахівців покинули країну, а деякі залучені до військової чи волонтерської діяльності. Таким чином, відновлення сфери потребує нових кадрів та програм перепідготовки наявних працівників. Крім того, є потреба у розвитку сучасних навичок та впровадженні інноваційних підходів до управління культурними процесами, що дозволить підвищити

ефективність та адаптивність установ. На тлі цих викликів також постає завдання зміцнення національної єдності та сприяння соціальному згуртуванню. Соціокультурні проєкти мають відігравати роль у формуванні колективної ідентичності та підтримці морального духу населення. Поряд із цим, важливо захистити інформаційний простір від зовнішнього впливу та пропаганди, оскільки війна поставила нові загрози для інформаційної безпеки держави. Формування стійкого національного інформаційного середовища вимагає координації на всіх рівнях управління та використання соціокультурних ініціатив для зміцнення громадської свідомості та національних цінностей. Також соціокультурна сфера стикається з потребою інтеграції нових технологій та переходу до цифровізації. Впровадження цифрових інструментів дозволить культурним інституціям охоплювати широку аудиторію, включаючи закордонні спільноти, та забезпечить доступ до культурного продукту незалежно від географічних обмежень. Підтримка креативних індустрій, які генерують значну додану вартість, може стати важливим економічним ресурсом для країни та допоможе культурній сфері не лише вижити, але й розвиватися [13].

На круглому столі на тему «Професійна освіта: соціогуманітарні виклики воєнного часу та повоєнного відновлення», проведеному 25 квітня 2024 року, особливу увагу приділили соціогуманітарному розвитку особистості, зокрема молоді, в умовах війни. Учасники обговорення наголошували на важливості формування національної самосвідомості, патріотизму та культурної ідентичності через інституції освіти, які мають посилювати виховну функцію, адже сьогодні освіта є не лише джерелом знань, але й платформою для виховання нової української особистості. Зокрема, на заході зазначили, що соціогуманітарний розвиток в освітніх закладах є ключовим для підготовки молоді до активної участі у громадському житті країни та її майбутньої відбудови. Освіта в цьому контексті постає як важливий інструмент для інтеграції патріотичних

цінностей у навчальний процес і позакласну діяльність. Керівники освітніх закладів, викладачі та інші учасники обговорення підкреслили, що нинішній час вимагає нових підходів до виховання, які акцентують увагу на поглибленому вивченні історії, культури та традицій України. За таких умов освітні установи можуть стати справжніми центрами національно-патріотичного виховання. Роль педагогів у процесі виховання патріотизму та соціальної відповідальності була визначена як центральна. Висока компетентність і відповідальність педагогів формує основу для якісного навчання, яке сприяє національній єдності та готує молоде покоління до участі у повоєнному відновленні України. Учасники круглого столу наголошували, що підготовка педагогічних кадрів має бути комплексною, зокрема включати психологічну підготовку до викладання в умовах воєнних викликів та підвищення уваги до виховання патріотичних почуттів. Педагоги стають не просто наставниками, а й моральними лідерами для своїх учнів.

Значну увагу приділили ролі музейних та бібліотечних установ як інституцій, що можуть доповнити процес виховання, надаючи студентам доступ до культурної спадщини та патріотичних знань. Представники цих установ висловилися за необхідність активнішого залучення музеїв і бібліотек до процесу виховання майбутніх фахівців, оскільки їхні ресурси та історичний контекст є потужними інструментами для поглиблення національної ідентичності. Наукові установи та дослідницькі центри також мають важливе місце у цьому процесі. На круглому столі наголосили на важливості системного підходу та стратегічного планування у соціогуманітарній освіті, яке б відповідало на сучасні суспільні виклики. Науковці акцентували на тому, що лише завдяки спільним зусиллям освітян, дослідників і практиків можна створити стійку базу для соціогуманітарного розвитку, який допоможе Україні витримати та відновитися після війни. Наукові знання та інноваційні освітні методики можуть суттєво допомогти адаптувати освітню систему до сучасних реалій

та розвинути в молоді глибоке розуміння культурних цінностей. Особливу увагу було приділено ролі громадянського суспільства в соціогуманітарному розвитку молоді. Учасники заходу підкреслили, що громадські організації та активні громадяни повинні сприяти вихованню активної громадянської позиції, формуючи у молоді відчуття відповідальності за майбутнє своєї країни. Роль громадянського суспільства у вихованні соціально відповідальних громадян під час війни стає особливо значущою, адже воно може підтримувати молодь, надаючи їй нові можливості для саморозвитку та усвідомлення своєї місії у відбудові України. Матеріали круглого столу свідчать про важливість інтеграції соціогуманітарних цінностей у систему професійної освіти, яка має стати фундаментом для підготовки молоді до повоєнного життя та відновлення країни. Учасники дискусії наголосили, що успіх цього завдання залежить від комплексного підходу, який включає розвиток національно-патріотичного виховання, посилення ролі освітніх установ, музеїв та бібліотек, активну участь наукових інституцій і залучення громадянського суспільства до процесу. [12]

У монографії «Соціокультурні виклики сучасності: потреба у теоретичному осмисленні: колективна монографія» за ред. Марії Петрушкевич. наведено кілька ключових тем, що розкривають соціокультурні виклики, які постають перед Україною після війни. В цьому контексті розглянуто виклики демократизації в освітній сфері, питання культурної ідентичності та глобалізації, а також проблеми, зумовлені трансформацією суспільства у нових соціально-економічних умовах. Тетяна Матусевич вивчає розвиток культури демократії в освіті, наголошуючи на проблемах ціннісного розшарування і еkleктизму, що є характерними для транзитивних суспільств. Вона відзначає, що процеси демократизації освіти, які мали б сприяти розвитку громадянської свідомості, часто наштовхуються на суперечливість та роздвоєність у сприйнятті цінностей і демократичних ідеалів. Це ускладнює розвиток

критичного мислення, публічної активності молоді та підсилює політичний абсентеїзм. Марія Петрушкевич акцентує на викликах масової культури та нових медіа, які дедалі більше впливають на суспільне життя. Вона зазначає, що нові медіа мають амбівалентний вплив, адже, з одного боку, сприяють комунікації та інформаційній інтеграції суспільства, а з іншого – підсилюють дезорієнтацію та поверхневність мислення. Масова культура, на її думку, може призводити до культурної атомізації та втрати самобутності на тлі глобалізаційних процесів. М. Зайцев розглядає глибокі зміни, які відбулися в культурному середовищі під впливом глобалізації та модернізації. Він підкреслює, що важливим викликом для суспільства є збереження культурної самобутності у протистоянні з західними культурними зразками. Національні культури стикаються з тенденціями уніфікації, що загрожує втраті унікальності ідентичності окремих народів. Особливо актуальним це є для України, яка переживає процес відродження національної ідентичності в умовах незалежності та глобального тиску. Максим Карповець досліджує питання тактичного урбанізму та інклюзивності міського простору, що стали особливо актуальними після руйнувань війни. Він підкреслює, що відновлення та розвиток міських територій має здійснюватися з урахуванням потреб усіх соціальних груп [34].

Аналізуючи виклики післявоєнного розвитку соціокультурної сфери в Україні, можна виокремити ключові проблеми, які стосуються відновлення інфраструктури, кадрових ресурсів, культурної та інформаційної безпеки, а також потреби адаптації освітньої системи до нових умов. Дослідники зазначають, що кожен із цих аспектів має суттєве значення для інтеграції національних цінностей, патріотичного виховання, а також формування єдності українського суспільства в умовах постконфліктної трансформації. Головним завданням є створення стійкої основи для соціогуманітарного розвитку, який може сприяти довготривалій стабілізації та розвитку України.

Таблиця 3.1. Виклики соціокультурної сфери та шляхи їх подолання

Виклик	Опис	Шляхи подолання
Відновлення інфраструктури	Пошкодження культурних та освітніх об'єктів через воєнні дії. Відсутність достатнього фінансування для самостійного відновлення культурних установ.	Забезпечення державної підтримки та ефективно залучення міжнародної допомоги для відбудови. Модернізація культурних установ з урахуванням сучасних вимог.
Брак кадрів	Еміграція фахівців з країни та залучення частини до військової служби. Брак нових кваліфікованих кадрів та необхідність перепідготовки наявних працівників.	Розробка програм підготовки та перепідготовки кадрів. Впровадження інноваційних методик для підвищення кваліфікації.
Зміцнення національної єдності	Потреба у формуванні спільної ідентичності та підтримці морального духу населення через культурні проекти та ініціативи.	Реалізація соціокультурних проектів, що об'єднують націю, підтримують патріотизм та сприяють соціальній інтеграції.
Інформаційна безпека та захист	Загроза інформаційного впливу та пропаганди з боку зовнішніх сил, що можуть дестабілізувати соціальну згуртованість та національну ідентичність.	Відпрацювання стратегій інформаційної безпеки. Посилення контролю за медіаконтентом. Координація діяльності у сфері інформаційної безпеки з соціокультурними ініціативами.
Цифровізація та інтеграція нових технологій	Необхідність впровадження цифрових рішень для розширення аудиторії та забезпечення доступу до культурного контенту для громадян та закордонної спільноти.	Впровадження цифрових технологій у діяльність культурних установ. Підтримка та розвиток креативних індустрій як економічного ресурсу країни.
Соціогуманітарна освіта	Освітня система повинна відповідати соціогуманітарним викликам воєнного часу. Необхідність виховання патріотичних цінностей та соціальної відповідальності молоді.	Інтеграція національно-патріотичного виховання в освітню програму. Створення умов для розвитку культурної ідентичності через позакласну діяльність.
Патріотичне виховання молоді	Посилення ролі освітніх, музейних та бібліотечних установ як центрів патріотичного виховання.	Забезпечення активної участі освітніх і культурних установ у патріотичному вихованні. Впровадження освітніх програм з акцентом на історії, культурі та традиціях України.

Джерело: створено самостійно автором шляхом аналізу літератури та джерел

Розвиток соціокультурної сфери після війни є складним процесом, що вимагає скоординованих зусиль держави, громадянського суспільства та освітніх інституцій. Основні виклики – відновлення інфраструктури, зміцнення кадрового потенціалу, забезпечення інформаційної безпеки та впровадження цифровізації – потребують комплексного підходу. Особлива увага має бути приділена соціогуманітарній освіті, яка є важливою для виховання патріотизму та соціальної відповідальності. Лише завдяки такій комплексній та скоординованій діяльності Україна зможе подолати наслідки війни та закласти фундамент для сталого розвитку своєї культури та суспільства в майбутньому.

Висновки до розділу III.

Основні виклики та перспективи розвитку соціокультурних закладів України в умовах воєнного часу та післявоєнного відновлення пов'язані з багатьма факторами, що охоплюють як матеріальні, так і людські ресурси, а також інформаційний та культурний простір. По-перше, відновлення соціокультурної інфраструктури є критично важливим завданням, оскільки багато культурних установ зазнали значних пошкоджень під час бойових дій. Це потребує значного фінансування, державної підтримки та ефективного залучення міжнародної допомоги, що сприятиме модернізації установ відповідно до сучасних стандартів безпеки та доступності. Зокрема, для забезпечення доступу до культурного контенту громадян України та міжнародної спільноти, важливо впроваджувати цифрові інструменти, які дозволять охоплювати ширшу аудиторію та сприятимуть збереженню зв'язку з громадськістю, незалежно від географічних обмежень. Другий важливий аспект – це кадровий ресурс, який значно постраждав через відтік спеціалістів за кордон і залучення багатьох до військової служби або волонтерської діяльності. Для підтримки відновлення сфери необхідні

програми перепідготовки кадрів, зокрема в управлінні культурними процесами, фандрайзингу та стратегічному плануванні, що дозволить забезпечити належний рівень кваліфікації для сучасних викликів. Посилення культурної дипломатії та репрезентації української культури на міжнародній арені є також важливим елементом стратегії, що зміцнює національну ідентичність і сприяє створенню культурного продукту, який відповідає актуальним потребам суспільства.

Суспільне згуртування та формування національної єдності є ще одним стратегічним завданням. Соціокультурні ініціативи мають сприяти моральній підтримці населення, об'єднанню нації та вихованню патріотичних цінностей, що є необхідними в умовах соціальної та психологічної адаптації до наслідків війни. Інформаційна безпека, зокрема захист від зовнішнього впливу та пропаганди, також є важливим напрямком роботи, оскільки стабільність інформаційного простору забезпечує підтримку національної свідомості та громадянської позиції. Окрему роль у цьому процесі відіграють освітні установи, які стають центрами соціогуманітарного розвитку та патріотичного виховання молоді. Учасники дискусій зазначають, що система освіти має сприяти не лише знанням, але й соціальній відповідальності та підготовці до участі в громадському житті. Це включає поглиблене вивчення української історії, культури та традицій, що допомагає сформуванню національної свідомості у молодого покоління та підготувати його до повоєнного відновлення. Важливим завданням є забезпечення підтримки педагогів через відповідну підготовку, що враховує особливості виховання в умовах кризи. Загалом, розвиток соціокультурної сфери після війни вимагає комплексного підходу, який включає відновлення інфраструктури, кадрове забезпечення, впровадження цифрових технологій, захист інформаційного простору та посилення патріотичного виховання. Інституційна модернізація, залучення міжнародної підтримки та розширення аудиторії є тими інструментами, які допоможуть Україні подолати виклики війни та закласти основи для сталого культурного розвитку.

ВИСНОВКИ

Таким чином, результати проведеного дослідження засвідчили, що:

- Фахової літератури з даного питання явно бракує, позаяк науковий простір міста не має належної кількості професійних журналістів та фахівців-критиків, здатних постійно реагувати на події культурного життя, а також стимулювати місцевих майстрів мистецтв та організаторів культурного простору до постійних змін. Це стосується й комплексної програми культурного обслуговування міста чи області. Хоча існує чимало локальних програм у кожній установі культури, спрямованих на вирішення конкретної локальної проблематики.

- Соціокультурні заклади міста, серед яких КЗ «Рівненська обласна філармонія» РОР, мають важливе значення для підтримки морального та психологічного стану суспільства в умовах кризових ситуацій. Філармонія, адаптуючи свою діяльність до викликів воєнного часу, змогла забезпечити підтримку соціальної згуртованості, збереження національної ідентичності та культурне збагачення населення.

- Дослідження засвідчило, що заклад успішно застосував різноманітні адаптаційні механізми, серед яких – створення спеціалізованих культурних програм, організація заходів у безпечних місцях та запровадження онлайн-форматів, що дозволило охопити широку аудиторію, незважаючи на обмеження, пов'язані з особистою безпекою. Особливу увагу приділено підтримці внутрішньо переміщених осіб через організацію концертів та культурних заходів, що сприяли їхній соціальній інтеграції та емоційній підтримці.

- Філармонія створила культурний простір, який допомагав людям впоратися з психологічними викликами, спричиненими війною, що підтвердило її роль як важливого інструменту для збереження культурної та національної ідентичності в умовах соціальних потрясінь.

- Наукова новизна дослідження полягає в обґрунтуванні нових підходів до управління соціокультурною діяльністю в кризових умовах. Вперше проведено комплексний аналіз адаптаційних практик соціокультурного закладу у воєнний час, що дозволило виявити стратегії, спрямовані на забезпечення безперервної культурної діяльності та підтримку різних верств населення. Це дослідження показало ефективність гнучких організаційних моделей, спеціалізованих програм для різних аудиторій, а також інклюзивних підходів, що забезпечують доступ до культурних послуг навіть у кризових умовах. Результати дослідження підтверджують, що соціокультурна сфера є важливою для підтримки суспільства під час воєнного стану, оскільки сприяє не лише культурному, а й моральному та соціальному відновленню населення.

- У першому розділі дослідження розкрито основні поняття соціокультурної сфери, її роль та значення в суспільстві. Встановлено, що соціокультурна діяльність є фундаментом для формування національної ідентичності та підтримки культурного зв'язку між поколіннями. Дослідження довело, що соціокультурні заклади мають важливу соціальну функцію, сприяючи згуртованості суспільства та адаптації населення до соціальних змін.

- Окремо досліджено специфіку функціонування соціокультурних закладів в умовах кризових ситуацій, включаючи воєнний час, що підкреслює їхню здатність до адаптації та виконання ролі психологічної й моральної підтримки.

- Другий розділ присвячений аналізу конкретного закладу – КЗ «Рівненська обласна філармонія» РОФ, що функціонувала в умовах воєнного стану. Розглянуто історію та етапи розвитку закладу, його роль у підтримці культурної ідентичності в регіоні. Виявлено, що філармонія вдало адаптувала свою діяльність до умов війни, включаючи зміни в організаційній структурі, репертуарні нововведення та нові формати

проведення заходів. Завдяки цьому заклад зміг залучити аудиторію, незважаючи на безпекові обмеження.

- Особлива увага в дослідженні приділена фестивалю «Рівненські класичні резиденції», який став важливим елементом культурного життя, підтримуючи населення та сприяючи самовизначенню громадян в умовах кризи.

- Третій розділ аналізує ключові виклики, з якими стикаються соціокультурні заклади під час війни, зокрема фінансові труднощі, безпекові питання та необхідність адаптації програм до потреб аудиторії.

- Розглянуто перспективи розвитку соціокультурної сфери після завершення воєнного стану, а також стратегії підтримки, необхідні для забезпечення стабільного функціонування закладів.

- Встановлено, що гнучкі організаційні моделі, інклюзивні підходи та спеціалізовані програми для різних груп населення можуть забезпечити соціокультурним установам стійкість до зовнішніх викликів та можливість адаптації до змінних умов.

- У результаті проведеного дослідження досягнуто мети та вирішено поставлені завдання, що підтвердило важливу роль соціокультурної сфери в умовах воєнного стану. Соціокультурна діяльність, як показало дослідження, є основою для збереження національної ідентичності, підтримки морального духу та згуртованості суспільства у кризові часи. Виявлено, що соціокультурні заклади, серед яких Рівненська обласна філармонія, не лише зберігають культурний зв'язок між поколіннями, але й виконують функції психологічної та соціальної підтримки, забезпечуючи адаптацію населення до соціальних змін, що особливо актуально в умовах війни.

- Дослідження діяльності Рівненської обласної філармонії в умовах воєнного стану підтвердило, що заклади соціокультурної сфери здатні оперативно адаптуватися до нових викликів. Філармонія реалізувала ефективні організаційні стратегії, розширила репертуар та організувала

заходи, зокрема для внутрішньо переміщених осіб, спрямовані на підтримку морального стану та емоційного відновлення населення. Це доводить значущість закладів культури як осередків підтримки і згуртованості в умовах кризи. Аналіз виявив ключові виклики, з якими стикаються соціокультурні заклади у воєнний час, серед яких – фінансова нестабільність, питання безпеки та необхідність адаптації культурних програм.

- Визначено, що ефективними адаптаційними механізмами є гнучкі організаційні моделі, які дозволяють швидко реагувати на змінні умови, а також інклюзивні підходи, спрямовані на підтримку різних груп населення. Ці адаптаційні механізми підвищують стійкість закладів культури до кризових ситуацій, зберігаючи їхню важливу соціальну функцію навіть у складних умовах сьогодення.

Тому обласна філармонія, як концертна платформа з питань культурного обслуговування місцевої громади та відвідувачів інших теренів, нині ефективно виконує власні функції і являє собою потужний конгломерат виконавських структур.

- Як результат, розроблено практичні рекомендації для соціокультурних закладів щодо підвищення ефективності їхньої діяльності в кризові періоди.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бойко О. П. Культура дозвілля у суспільстві ризику: монографія. Суми. ДВНЗ «УАБС НБУ», 2011. 285 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/50133/5/Voiko_%20Kultura_dozvillia.pdf;jsessionid=0D73F823188251101E3F82B57A679BF4 (дата звернення: 04.11.2024).
2. Виткалов С. «Рівненські класичні резиденції» як специфічна форма презентації художньої спадщини». *Всеукр. он-лайн журнал «Музика»*. 2023. URL: <https://mus.art.co.ua/rivnenski-klasychni-rezydentsii-iaak-spetsyfichna-forma-prezentatsii-khudozhnoi-spadshchynu/> (дата звернення: 07.11.2024).
3. Виткалов С. Мистецтво як засіб трансформації українського соціуму: нотатки після концерту. *Музика (український щомісячний інтернет-журн.)*, 2023. URL: <https://mus.art.co.ua/mystetstvo-iaak-zasib-transformatsii-ukrainskoho-sotsiumu/> (дата звернення: 07.11.2024).
4. Головач Н. М. Менеджмент культури в контексті сучасних соціокультурних перетворень. *Культура і сучасність*. 2017. № 2. С. 10-15. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kis_2017_2_4 (дата звернення: 04.11.2024).
5. Дем'яник М. Фестиваль як форма культурно-дозвіллевої діяльності в місті Хмельницькому. *Humanities science current issues*. 2020. Т. 5, № 29. С. 75–82. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.5/29.209707> (дата звернення: 07.11.2024).
6. Дегтяр А. О. Методологічні підходи до побудови системи інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності організації соціокультурної сфери. *Вісник Харк. держ. акад. культури. Серія «Соціальні комунікації»*. 2015. Вип. 46. С. 62-71. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/haksk_2015_46_9 (дата звернення: 05.11.2024).

7. Захарова Н., Серета Т. Соціокультурна діяльність Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського в умовах воєнного стану. *Наук. пр. Нац. Б-ки України ім. В. І. Вернадського*, 2023. Вип. 68. С. 115–125.

8. Звіт художньої частини комунального закладу «Рівненська обласна філармонія» Рівненської облради за 2022-й рік. *Поточний архів КЗ «Рівненська обласна філармонія»*.

9. Звіт художньої частини комунального закладу «рівненська обласна філармонія» рівненської обласної ради за 2023-й рік. *Поточний архів КЗ «Рівненська обласна філармонія»*.

10. Івановська Н. В., Шульгіна В. Д., Яковлев О. В. Соціокультурне проектування в мистецтві: теорія та практика : підручник. Київ : НАКККиМ, 2018. 196 с. URL: [http:// repository.rshu.edu.ua/id/eprint/11443/1/Соціокультурна%20діяльність%20закладів%20культури%20\(на%20прикладі%20Хмельниччини\).pdf](http://repository.rshu.edu.ua/id/eprint/11443/1/Соціокультурна%20діяльність%20закладів%20культури%20(на%20прикладі%20Хмельниччини).pdf) (дата звернення: 04.11.2024).

11. Із матеріалів заявки на грант фестивалю «Рівненські класичні резиденції». *Поточний архів КЗ «РОФ» РОР*.

12. Інноваційна професійна освіта. Вип. 5 (18): Професійна освіта: соціогуманітарні виклики воєнного часу та повоєнного відновлення: матеріали круглого столу (25 квіт., 2024 р.). *Ін-т професійної освіти НАПН України*; за ред. В.О. Радкевич. Київ : ІПО НАПН України, 2024. 72 с. URL: <http://surl.li/eуkхjх> (дата звернення: 07.11.2024).

13. Інноваційний вимір управління соціокультурною діяльністю в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 02 черв., 2023 р.). Київ : ДУІТ. 2023. 170 с. URL: <http://surl.li/mtujur> (дата звернення: 07.11.2024).

14. Історія | Рівненська обласна філармонія. Рівненська обласна філармонія. URL: <https://organ.rv.ua/pro-filarmoniju/istoriya/> (дата звернення: 07.11.2024).

15. Камерний оркестр | Рівненська обласна філармонія. Рівненська обласна філармонія. URL: <https://organ.rv.ua/pro-filarmoniju/artisti/kamernij-orkestr/> (дата звернення: 07.11.2024).

16. Копієвська О. Р., Шевченко Н. О.. Соціокультурний менеджмент: історія, теорія та сучасні практики: *хрестоматія*. Київ : НАКККіМ. 2019. URL: <https://elib.nakkkim.edu.ua/handle/123456789/2269> (дата звернення: 04.11.2024).

17. Кочубей Н. В. Соціокультурна діяльність: навч. посіб. Суми : *Університет. книга*, 2015. 122 с. URL: <https://kmaesm.edu.ua/wp-content/uploads/2021/06/kochubej-n.v.-2015-socziokulturna-diyalnist.pdf> (дата звернення: 04.11.2024).

18. Культурний фронт під час війни. *VoxUkraine* | «Вокс Україна» – більше ніж найкраща аналітика про Україну. URL: <https://voxukraine.org/kulturnyj-front-pid-chas-vijny> (дата звернення: 07.11.2024).

19. Ладонько Л.С. Адміністрування у соціокультурній сфері: *Конспект лекцій: навч. посіб. для студ. спец. 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» освітньо-професійної програми «Менеджмент соціокультурної діяльності»*. Чернігів : НУЧК, 2023. 152 с. URL: <https://ePub.chnpri.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/9264/1/Адміністрування%20у%20соціокультурній%20сфері.pdf> (дата звернення: 04.11.2024).

20. Любарець В. В. Менеджмент соціокультурної діяльності як складова системи державного управління. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку (напрям: культурологія)*. 2023. № 45. С. 178–183. URL: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi45.657> (дата звернення: 05.11.2024).

21. Малков Д. Ю. Технології забезпечення соціокультурного дозвілля молоді. *Вісник Луган. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Педагогічні науки*, 2013. № 23 (1). С. 196-205. URL:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2013_23%281%29__25 (дата звернення: 04.11.2024).

22. Ми Є! | Рівненська обласна філармонія. Рівненська обласна філармонія. URL: <https://organ.rv.ua/my-ye/> (дата звернення: 07.11.2024).

23. Національна рада з відновлення України від наслідків війни. Проект Плану відновлення України: матеріали робочої групи «Культура та інформаційна політика». Липень, 2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/culture-and-information-policy.pdf> (дата звернення: 07.11.2024).

24. Обух Л. В. Менеджмент у сфері музичної культури та його вплив на соціокультурний розвиток суспільства. *Вісник Київ. нац. ун-ту культури і мистецтв*, 2020. Вип. 3. С. 54–63. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/31848/1/%d0%9e%d0%b1%d1%83%d1%85.pdf> (дата звернення: 04.11.2024).

25. Органний собор | Рівненська обласна філармонія. Рівненська обласна філармонія. URL: <https://organ.rv.ua/organnyj-sobor/> (дата звернення: 07.11.2024).

26. Перетворення закладів культури на сучасні установи для громад: помилки потенційних грантерів: Ресурсний центр ГУРТ. .: Ресурсний центр ГУРТ. URL: <https://gurt.org.ua/blogs/Руслан%20Краплич/716/> (дата звернення: 07.11.2024).

27. Петінова О. Б., Опанасюк В. В. Теорія та історія соціокультурної діяльності: *навч. посіб.* Одеса, 2018. 78 с. URL: http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/1958/3/Petinova_2018.pdf (дата звернення: 04.11.2024).

28. Про внесення змін до Методичних рекомендацій щодо роботи закладів культури на підконтрольній Україні території з урахуванням безпеки відвідувачів : Наказ від 11.08.2023 № 424. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0424921-23#Text> (дата звернення: 07.11.2024).

29. Програма фестивалю «Рівненські класичні резиденції». *Поточний архів КЗ «РОФ» 2023.*

30. Процес формування нової, сучасної, української соціокультурної системи. *Освіта.UA*. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/culture/11470/> (дата звернення: 04.11.2024).

31. Світайло Н. Д., Повалій Т. Л. Практикум із соціокультурної діяльності: *конспект лекцій* / Суми. Сумськ. держ. ун-т, 2020. 38 с. URL: https://ppst.sumdu.edu.ua/images/pdf/Praktikum_SKD.pdf (дата звернення: 04.11.2024).

32. Сооха Д. В. Моделювання системи оцінки ефективності менеджменту соціокультурної діяльності. *Менеджер*, 2016. № 2. С. 33-41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzhm_2016_2_6 (дата звернення: 04.11.2024).

33. Соціальні послуги в умовах війни: нові зміни та виклики | Лабораторія законодавчих ініціатив. *Лабораторія законодавчих ініціатив* | Провідний аналітичний центр України. URL: <https://parlament.org.ua/analytics/soczialni-poslugy-v-umovah-vijny-novi-zminy-ta-vyglyky/> (дата звернення: 06.11.2024).

34. Соціокультурні виклики сучасності: потреба у теоретичному осмисленні: колективна монографія / за ред. М. Петрушкевич. Острог : Вид-во Нац. ун-ту «Острозька академія», 2022. 212 с.

35. Спіріна Т. Соціокультурна діяльність, як засіб формування життєвих цінностей молоді у вільний від навчання час. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/36013/1/T_SPIRINA_PPPSS_KSP&KO_IPSP.pdf (дата звернення: 04.11.2024).

36. Стан культури та креативних індустрій під час війни - результати дослідження від Українського культурного фонду та МКІП України. *Український культурний фонд*. URL: <https://ucf.in.ua/news/11082022> (дата звернення: 07.11.2024).

37. Статистичні дослідження відвідуваності КЗ «РОФ». *Поточний архів КЗ «Рівненська обласна філармонія» за 2020-2023 роки.*

38. Сценарії та інформація про учасників заходу. Програма відкриття фестивалю «Рівненські класичні резиденції». *Приватний архів автора.*

39. Український культурний фонд. Стратегії адаптації культури та креативних індустрій до умов війни. *Аналітична записка, друга хвиля, червень 2023.* URL: <https://ucf.in.ua/news/08022023> (дата звернення: 07.11.2024).

40. Фаредінова Е. Р. Формування соціокультурних цінностей студентів в освітньому середовищі закладу вищої освіти: теорія і методика. Монографія. Київ : Вид. Дім «Слово», 2020. 372 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/724221/1/Заредінова-макет%20монографии-ОК.pdf> (дата звернення: 04.11.2024).

41. Фортепіанні п'єси Казимира Любомирського | *Рівненська обласна філармонія. Рівненська обласна філармонія.* URL: <https://organ.rv.ua/fortepianni-pyesy-kazymyra-lyubomyrskogo/> (дата звернення: 07.11.2024).

42. Шевченко О. О. Соціокультурна сфера сільських територій у контексті сталого розвитку. *Вісник Нац. акад. керівних кадрів культури і мистецтв*, 2019. №2. С. 128–130. URL: <https://journals.urau.ua/visnyknakkkim/article/view/177328/177181> (дата звернення: 04.11.2024).

43. Як розвивати музеї та освіту у воєнний час: обговорення зі світовою спільнотою. *JAS.Ukraine.* URL: <https://man.gov.ua/about/news/yak-rozvivati-muzeyi-ta-osvitu-u-voeyennij-chas-obgovorennya-zi-svitovoyu-spilnotoyu> (дата звернення: 06.11.2024).

44. Art Base | *Рівненська обласна філармонія. Рівненська обласна філармонія.* URL: <https://organ.rv.ua/art-base/> (дата звернення: 07.11.2024).

45. Conductors of Ukraine | Рівненська обласна філармонія. Рівненська обласна філармонія. URL: <https://organ.rv.ua/conductors-of-ukraine/> (дата звернення: 07.11.2024).

46. Excursion | Рівненська обласна філармонія. Рівненська обласна філармонія. URL: <https://organ.rv.ua/excursion/> (дата звернення: 07.11.2024).

47. Gordienko N. M. Socio-cultural aspects of social organization of boarding-type educational institutions: the socio-systematic model. *Наук.-теорет. Альм. «Грані»*. 2018. Vol. 21, no. 11. P. 23–30. URL: <https://doi.org/10.15421/1718148> (date of access: 05.11.2024).

48. Gothic Garden | Рівненська обласна філармонія. Рівненська обласна філармонія. URL: <https://organ.rv.ua/gothic-garden/> (дат. 11.2024).

49. Leshchuk H. Features of socio-cultural activity as a factor of social-educational influence on personality. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: «Pedagogy. Social Work»*. 2019. No. 1 44). P. 98–101. URL: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2019.44.98-101> (date of access: 04.11.2024).

50. Music - weapon | Рівненська обласна філармонія. Рівненська обласна філармонія. URL: <https://organ.rv.ua/music-weapon/> (дата звернення: 07.11.2024).

51. Kravchenko O. Social work in the community in the conditions of war. *Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy*. 2022. Vol. 1, no. 42. P. 63–70. URL: <https://doi.org/10.5604/01.3001.0015.8922> (date of access: 07.11.2024).

52. Pasticcio Opera | Рівненська обласна філармонія. Рівненська обласна філармонія. URL: <https://organ.rv.ua/pasticcio-opera/> (дата звернення: 07.11.2024).

53. Quest-excursion | Рівненська обласна філармонія. Рівненська обласна філармонія. URL: <https://organ.rv.ua/quest-excursion/> (дата звернення: 07.11.2024).

54. Rivne classical residences | *Рівненська обласна філармонія. Рівненська обласна філармонія.* URL: <https://organ.rv.ua/rivne-classical-residences/> (дата звернення: 07.11.2024).

55. Ukrinform. U-LEAD розповідає громадам про особливості діяльності закладів культури під час війни. Укрінформ - актуальні новини України та світу. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3481291-ulead-rozpovidae-gromadam-pro-osoblivosti-dialnosti-zakladiv-kulturi-pid-cas-vijni.html> (дата звернення: 06.11.2024).

56. Wedding | Рівненська обласна філармонія. Рівненська обласна філармонія. URL: <https://organ.rv.ua/wedding/> (дата звернення: 07.11.2024).